

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bc. František Kuna

**Politický terorismus a guerilla na příkladu
odbojové skupiny bratří Mašínů**

Diplomová práce

Praha 2012

Autor práce: **Bc. František Kuna**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Charvát, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

Kuna, František. *Politický terorismus a guerilla na příkladu odbojové skupiny bratří Mašínů*. Praha, 2012. 93 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institutu politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Charvát, Ph.D.

Abstrakt

Cílem práce je aplikovat teorii politického terorismu a guerilly na činnost odbojové skupiny bratří Mašínů. Práce nabízí nový pohled na zkoumání problematiky odbojové skupiny bratří Mašínů. Kromě teorií politického terorismu a guerilly musí být také v práci přihlédnuto ke kontextu doby, ve které skupina svou činnost vykonávala. Jednotlivé akce skupiny jsou pak na základě teoretických východisek přiřazeny k jednotlivým fenoménům. Kromě teoretické části a části věnující se činnosti odbojové skupiny musí mít v práci své místo i činnost Josefa Mašina staršího. Nutné bylo také představit historický kontext doby a uvést nejdůležitější důvody k činnosti skupiny. Vzhledem k tomu, že je důležité pohlížet na dobový kontext, práce přináší i pohled do tehdejšího československého, západoněmeckého a východoněmeckého tisku. V závěru jsou pak shrnuty nejzásadnější prvky obou teorií a k nim jsou s přihlédnutím k dobovému kontextu přiřazeny jednotlivé akce odbojové skupiny. Závěr přináší celkový pohled na zkoumanou problematiku optikou teorie politického terorismu a guerilly.

Klíčová slova

politický terorismus, guerilla, partyzánská válka, odboj, teorie, komunismus, sabotáž, útěk, Berlín, Mašín, Paumer, Švéda, Janata.

Abstract

The aim of work is to apply theory of political terrorism and guerrilla to Brother's Masin resistance group activities. This work offers a new view to research issues of Brother's Masin resistance group. Besides the theory of political terrorism and guerila we have to account contemporary context. Each group action will be assign to one of the theory. Masin's father had a great influence to resistance group activity. He has to have his own place in this work. It is also necessary to introduce historical context of the time and give the most important reasons to the group activities. Because it is important to look at the contemporary context we have to describe what Czechoslovakia, East German and West German press wrote about it. In conclusion are the most important facts about theory of political terrorism and guerrilla. To this theories will be assigned each resistance group activities. The conclusion provides an overview of Brother's Masin resistance group activities using theory of political terrorism and guerrilla.

Keywords

political terrorism, guerrilla, guerrilla war, resistance, theory, communism, sabotage, escape, Berlin, Masin, Paumer, Sveda, Janata.

Rozsah práce: 142000 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 12. 5. 2012

Bc. František Kuna

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce Mgr. Janu Charvátovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Pracovní název diplomové práce

Politický terorismus a guerilla na příkladu odbojové skupiny bratří Mašínů

Kontext tématu

Odbojová skupina vedená bratry Mašínými utekla do v roce 1953 do západního Berlína a během cesty za sebou nechala několik mrtvých. Samotné přípravy na útěk za hranice komunistického Československa stály také život několika lidí. To ale není jediné, co tato odbojová skupina stihla během svého působení provést. Mezi jejich náplň práce patřily také různé sabotážní akce. Za slovem „Mašínů“ je toho tedy skryto opravdu mnoho.

Výzkumný problém

Hlavním tématem diplomové práce je zasadit problematiku odbojové skupiny bratří Mašínů do kontextu politického terorismu a guerilly. Cílem bude také přijít na odpověď na otázku, zda byl boj proti systému legitimní. Zda byla státní moc natolik totalitní, že bylo nutné proti ní zakročit tak, jak to udělala právě skupina bratrů Mašínů. Za použití literatury, která se vztahuje k problematice politického terorismu, bude cílem zjistit, zda se odbojová skupina bratří Mašínů dá považovat za teroristickou a pokud ano, tak v kterých případech a v jaké míře.

Metodologie a cíle výzkumu

Vzhledem k tomu, že činnost odbojové skupiny bratří Mašínů zahrnuje široké spektrum boje proti totalitní moci, bude na základě nashromážděných informací nejprve úkolem tyto jednotlivé činnosti rozdělit. Ne všechny byly stejného charakteru a ne všechny měly stejný záměr a cíl. Proto bude nutné přistupovat k činnosti odbojové skupiny ne jako k celku, ale rozdělit ji na konkrétní události. Tyto události pak zasadím do kontextu politického terorismu a guerilly a pokusím se jednotlivé události analyzovat a popsat, o co se jednalo. Zda to byl politický terorismus nebo guerilla a do jaké míry.

Struktura práce

V první, teoretické části představím problematiku politického terorismu a guerilly jako celku. V další části se budu věnovat právě bratrům Mašínům. I když práce není historického charakteru, nebude na škodu představit v krátkosti i jejich otce Josefa Mašína, díky jehož odkazu šla odbojová skupina tak tvrdě proti režimu. Poté představím činnost odbojové skupiny a rozdělím ji na jednotlivé události, mezi kterými pak budu hledat paralelu. Tyto jednotlivé, nebo sobě podobné, události aplikuji na teorii politického terorismu a guerilly a zařadím je na určitou škálu.

OBSAH

ÚVOD	- 11 -
1 ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY	- 13 -
2 TEORETICKÁ ČÁST	- 15 -
2.1 Teorie politického terorismu.....	- 17 -
2.2 Teorie guerilly	- 25 -
3 PŘEDSTAVENÍ HISTORICKÉHO KONTEXTU – OBDOBÍ 1948 - 1953	- 30 -
4 ODKAZ GENERÁLA MAŠÍNA.....	- 32 -
5 ODBOJOVÁ ČINNOST BĚHEM DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	- 36 -
6 DŮVODY K PROTIKOMUNISTICKÉMU ODBOJI	- 37 -
7 ODBOJOVÉ AKCE SKUPINY	- 41 -
7.1 Odbojová činnosti Ctirada Mašína v Jáchymově	- 41 -
7.2 Sabotáže	- 42 -
8 AKCE SOUVISEJÍCÍ S ÚTĚKEM	- 46 -
8.1 Útok v policejní služebně v Chlumci nad Cidlinou	- 49 -
8.2 Útok v policejní služebně v Čelákovících	- 50 -
8.3 Přepadení vozu Kovolisu	- 52 -
8.4 Útěk na západ.....	- 55 -
8.5 Přestřelka ve vlakové stanici Uckro	- 57 -
8.6 Přestřelka u Waldova.....	- 61 -
9 KAM ZAŘADIT ODBOJOVOU SKUPINU	- 63 -
9.1 Odbojová skupina jako teroristé.....	- 64 -
9.2 Odbojová skupina jako partyzáni.....	- 66 -
9.3 Odbojová skupina jako odboj.....	- 68 -
10 POHLED DOBOVÉHO TISKU NA ČINNOST SKUPINY	- 69 -
ZÁVĚR.....	- 78 -
SUMMARY	- 81 -
POUŽITÁ LITERATURA.....	- 82 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 86 -
PŘÍLOHY	- 87 -
Příloha č. 1.....	- 87 -
Příloha č. 2.....	- 88 -

Příloha č. 3.....	- 89 -
Příloha č. 4.....	- 90 -
Příloha č. 5.....	- 91 -

ÚVOD

Tématem diplomové práce je zasazení odbojových akcí skupiny bratří Mašínů do teorií politického terorismu a partyzánské války, guerilly. Cílem práce tedy není rozsoudit v dnešní společnosti často diskutovanou otázku, zda byli Mašínové zločinci nebo hrdinové. Tato práce nabízí jiný pohled na věc a zařazuje odbojovou skupinu na škálu terorismu a guerilly. Akcí, které odbojová skupina za dobu svého fungování udělala, je mnoho a pokaždé se na ně dá pohlížet jinak. V určitých momentech je jejich činnost typickým příkladem partyzánské války, jindy se jedná o politický terorismus a o odboj. Tato práce bude rozebírat jednotlivé akce odbojové skupiny a poté je přiřazovat k teoriím politického terorismu a guerilly.

V úvodu, v teoretické části, bude nutné nastínit téma politického terorismu a guerilly. S pojmem terorismus je často spojovaná představa současných sebevražedných atentátníků. Zaměřím se proto na terorismus v jeho teoretické rovině a poté budu tyto teorie aplikovat na jednotlivé akce odbojové skupiny. V teoretické části se budu věnovat také partyzánské válce, guerille. Bratři Mašínové a další členové skupiny bývají v současných diskuzích označováni za hrdiny nebo za zavrženíhodné vrahy. Cílem práce nebude rozsoudit, která strana sporu je blíže k pravdě, ale budu zkoumat, kam Mašíny zařadit a jak je označit.

Jednou ze stěžejních částí, bez které se práce neobejde, je představení doby, ve které odbojová skupina svou činnost dělala. Představím tedy dobu Protektorátu, ve které Mašínové s odbojem začali. Velký prostor musím věnovat padesátým letům. Pro pochopení jednotlivých akcí je nutné znát dobové pozadí a zasadit činnost Mašínů a jejich spolupracovníků do kontextu tehdejšího komunistického režimu.

Akcí, které odbojová skupina podnikla, je mnoho, a pro pochopení její činnosti je nutné zmínit kontext padesátých let a tehdejšího režimu. Na

chování a smýšlení bratrů Mašínů měl velký vliv jejich otec Josef, hrdina druhého odboje a jeden ze skupiny Tří Králů.¹ Právě Josef Mašín starší byl pro své syny vzorem a pro pochopení toho, co Mašínové dělali, musí mít v této práci Mašín starší své místo.

O útěku skupiny bratří Mašínů za hranice společnost ví a ví také, že za sebou skupina nechala i několik mrtvých. Ve stínu těchto faktů ale zůstává činnost bratrů v protinacistickém odboji. Proti nacistickému Německu bojovali Mašínové ještě před završením věku patnácti let a po válce za to byli vyznamenáni. Protinacistická činnost dostane v práci také své místo a stejně jako činnost ve třetím odboji bude zařazena na škálu politický terorismus – guerilla – odboj.

Věnovat se budu i tomu, jak tehdejší a také nynější tisk interpretuje problematiku útěku skupiny bratří Mašínů do Západního Berlína. Pohled tisku z padesátých let, který byl zahalen do mlhy komunistické propagandy, je jiný než ten současný. Tehdejší společnost se o Mašínech dozvěděla jen to, co režim potřeboval. Tomuto tématu se budu také věnovat.

V závěru pak jednotlivé akce přiřadím k teoriím politického terorismu a guerilly a pokusím se odbojovou skupinu nějak pojmenovat a někam zařadit. Vzhledem k tomu, že tato problematika po více než půlstoletí hýbe československou a českou společností a stále neexistuje kompromis, na kterém by se obě strany sporu shodly, je přiřadit odbojovou skupinu k terorismu, k odboji nebo ke guerille těžkým úkolem. S pomocí teorie se tak pokusím přinést na problematiku činnosti skupiny bratří Mašínů jiný pohled.

Název „Odbojová skupina bratří Mašínů“ je zažitý stereotyp. V práci termín používat budu, ale neznamena to však, že činnost skupiny by byla vždy odbojová. Stejně tak se nejednalo jen o bratry Mašíny, ale o celou síť jejich

¹ Odbojovou skupinu Tří Králové tvořil Josef Mašín, Václav Morávek a Josef Balabán. Tato trojice spolupracovala se zahraničním odbojem v Londýně, v Praze se stýkala s agenty Gestapa a pak předávala plány vedení války Spojencům. Tří Králové měli značný podíl na atentátu na protektora Reinharda Heydricha. Ani jeden ze Tří Králů druhou světovou válku nepřežil.

spolupracovníků. Úzký kruh skupiny čítá pět jmen: Ctirad a Josef Mašínové, Milan Paumer, Václav Švéda a Zbyněk Janata.

V době, kdy je psaná tato práce, už je naživu jen jeden ze členů odbojové skupiny. Josef Mašín v současné době žije v Německu a odmítá navštívit Českou republiku. Argumentem je pro něj to, že v ČR jsou stále ve vysokých funkcích komunisté. Jeho bratr Ctirad zemřel v americkém Clevelandu 13. srpna 2011², dva dny po svých 81. narozeninách. Milan Paumer zemřel v roce 2011 ve věku 79 let³. Zbylí dva členové, Zbyněk Janata a Václav Švéda, kteří byli při útěku do západního Berlína zadrženi, byli odsouzeni k trestu smrti. Janata byl popraven v roce 1955 ve věku 23 let⁴. Nejstarší ze skupiny, Václav Švéda, byl popraven ve věku 34 let ve stejném roce⁵. Oba byli oběšeni.

1 ROZBOR PRAMENŮ A LITERATURY

Teoretická část bude mít v práci hodně prostoru. Pro začátek bude nutné představit terorismu a guerillu všeobecně. K tomu poslouží hlavně publikace Maxmiliána Strmisky *Terorismus a Politický terorismus*. Obě knihy jsou jedním z nejlepších průvodců studiím politického terorismu. Samotnému terorismu se věnuje spousta prací, avšak s tím, že politický terorismus je jen okrajově zmíněn. Přínosem je i publikace Emila Souleimanova a kolektivu autorů s názvem *Terorismus. Válka proti státu*, která se sice věnuje hlavně současnému terorismu, ale jsou v ní dobře popsány důležité milníky, které se týkají terorismu, respektive politického terorismu. Tomuto tématu se věnuje

² Ctirad Mašín. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-12-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/ctirad-masin-1930-2011>>

³ Milan Paumer. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/milan-paumer>>

⁴ Zbyněk Janata. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/zbynek-janata>>

⁵ Václav Švéda. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/vaclav-sveda>>

také Miroslav Mareš, který vydal přehledný text o porovnání těchto fenoménů s názvem *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii*. K teoretické části využiji také internetové zdroje, například práce italského teoretika Ariela Merariho.

O činnosti odbojové skupiny bratří Mašínů bylo napsáno mnoho publikací. Pro tuto práci budou stěžejní zejména publikace, které se snažily co nejlépe popsat konkrétní odbojové, teroristické i guerillové akce.

Proto budu vycházet z velké části z toho, co o činnosti svého otce Josefa Mašína napsala jeho dcera Barbara Masin v knize *Odkaz*. Samotní aktéři⁶ sice sepsali o svém úniku publikaci *Cesta na severozápad*, ale věnovali se v ní jen samotnému útěku v roce 1953. Cennější je však o to, že jí napsali sami aktéři. Tématu se věnuje také Otakar Rambousek a nemohu proto vynechat jeho knihu *Jenom ne strach*. Odbojové skupině a Josefu Mašinovi staršímu se věnuje také historik Jan Němeček v publikaci *Zpráva o dvou generacích*.

Jiný pohled na věc poskytuje Miroslav Kačor ve své knize *Svědomí hrdinů*. Činnost odbojové skupiny dodnes rozděluje společnost a knihy, které k tomuto tématu dosud vyšly, činnost bratří Mašínů obhajovaly. Miroslav Kačor nabízí jiný úhel pohledu a bude zajímavé porovnávat jeho závěry s výsledky této práce.

Budu také zkoumat, jak se činnosti a útěku věnoval tehdejší tisk. K tomu poslouží nejen dobové dokumenty, ale hlavně publikace Markéty Chalupové s názvem *Nebojovali švestkovými knedlíky*, která se věnuje právě obrazu činnosti skupiny v dobovém tisku. Cennější je o to, že autorka zařazuje také německý tisk.

Všechny zmíněné publikace se věnují také otcovi bratrů, Josefovi Mašinovi. O jeho činnost v protektorátní době budu čerpat z knihy Petra

⁶ Autory knihy z roku 2010 jsou Ctirad a Josef Mašínové a Milan Paumer. Zbyněk Janata a Václav Švéda se na Západ nedostali.

Kettnera a I. M. Jedlička, který nese název *Tři kontra Gestapo* a pojednává o odbojové činnosti skupiny Tří králů ve válečných letech.

K pochopení dobového kontextu budu využívat několik publikací. Budu čerpat zejména z již zmíněných knih, které se věnují problematice odbojové skupiny bratří Mašínů. V těchto knihách je dobový kontext popsán výborně a jsou zdůrazněna právě ta fakta, která jsou pro toto téma nejzásadnější.

Čerpat budu také z internetových zdrojů. K tomuto tématu se vyjadřují současní politici i významní představitelé státu, proto vybírám například pohled politologa Jana Bureše nebo senátor Přemysla Sobotky.

S bratry Mašíny a jejich sestrou bylo Českou televizí natočeno mnoho rozhovorů. Rodině Mašínů se věnuje Česká televize v rámci svého seriálu Historie.cs. Pohled několika historiků z tohoto pořadu nemůže chybět. Rozhovory s bratry Mašíny dělal také mnohokrát Ústav pro studium totalitních režimů. Tyto rozhovory jsou na internetu dostupné a jsou velkým přínosem, protože nabízejí pohled přímých účastníků.

V práci se budu věnovat také dobovému tisku, součástí práce tak bude například pohled do Rudého práva. Články, které se týkaly odbojové skupiny bratří Mašínů a následných procesů budou součástí práce v plném znění.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Jak píše Miroslav Mareš, „charakter soudobých válek a ozbrojených konfliktů problematizuje definici a rozlišení pojmů „terorismus“, „válka“ a „guerilla.“ Brutalita nových válek a mediální zájem o hrůzné násilné akty způsobily, že terorismus je prvkem mnoha moderních ozbrojených konfliktů. Terorismus může být podpůrnou strategií ozbrojených sil a jiných aktérů války, ale někdy je terorismus jedinou formou vedení bojové činnosti. Na

druhou stranu je sporný termín „válka proti terorismu“, protože terorismus můžeme nalézt v řadě různých forem (ne pouze jako islámský terorismus).“⁷

Zkoumání politického terorismu a guerilly na příkladu odbojové skupiny bratří Mašínů je obtížné. Teorie politického terorismu a guerilly jsou totiž často spojovány anebo se některé znaky těchto dvou fenoménů překrývají a některými teoretiky bývají dávány do přímé souvislosti. Otázkou tedy je, jaké definice politického terorismu a guerilly použijeme. Dalším problémem ve zkoumání je to, že politický terorismus jako fenomén začal být důkladněji zkoumán až po období, kdy působila odbojová skupina bratří Mašínů.

To však není zásadním problémem. Znaky politického terorismu a guerilly, i když začaly být více do hloubky zkoumány až po ukončení činnosti odbojové skupiny, jsou aplikovatelné i na zkoumanou dobu, tedy na 50. léta 20. století.

V závěru pak podle jednotlivých znaků politického terorismu a guerilly přiřadím jednotlivé akce odbojové skupiny k daným teoriím. V jistých případech je možné, že bude skupinu velmi těžké jednoznačně přiřadit k jedné z teorií. Cílem je tedy rozdělit jednotlivé akce a přiřadit je k teoriím a na závěr se tak přiklonit k té z nich, která bude v činnosti odbojové skupiny převažovat. K tomu je však nutné přesně vymezit pojmy terorismus a guerilla, určit charakteristické znaky, kterými se oba směry vzájemně odlišují. Tomu se bude věnovat další část teoretické části. Pak bude možné přiřadit odbojovou skupinu bratří Mašínů k těmto teoriím.

V současné době se pojmy „terorismus,“ „válka“ a „guerilla“ často zaměňují a interpretují nejasně. Většinou v souvislosti s bezpečnostní situací v Iráku a v Afghánistánu. Některé extremistické proudy se v současnosti snaží pojmy „terorismus“ a „guerilla“ zaměňovat a snaží se tak zaměňovat svojí plánovanou činnost. V případě odbojové skupiny bratří Mašínů proto musíme vzít v potaz nejen teoretické texty o těchto dvou fenoménech, ale

⁷ MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“* [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

musíme to zkoumání zapojit celou řadu faktorů. Jedním z nejhlavnějších je kontext doby, tedy padesátých let dvacátého století. V té době se na činnost skupiny pohlíželo jinak. V dobovém textu se často používá pro označení skupiny bratří Mašínů pojem „teroristé.“ Bude tedy nutné zkoumat, jak bylo na problematiku pohlíženo v padesátých letech a jak můžeme činnost skupiny interpretovat s odstupem času, kdy máme k dispozici široké spektrum pramenů ke zkoumání této problematiky.

V závěru tedy podrobím analýze pohled tehdejšího a současného tisku na činnosti odbojové skupiny.

2.1 Teorie politického terorismu

Při pokusu o definici politického terorismu panují mezi autory teorií neshody. Při pokusu o vytvoření univerzální definice se objevuje mnoho pohledů na zkoumanou problematiku. Zatím však nemůžeme mluvit o tom, že bylo dosaženo shody, to je v tomto ohledu i dost problematické. Někteří autoři se dokonce ani nechtějí uchylovat k jedné přesné definici a pracují s několika variantami politického terorismu.⁸

Politickému terorismu se věnuje Maxmilián Strmiska. *„Politický terorismus představuje politicky motivovanou a zdůvodňovanou metodu (způsob, strategii) víceméně systematického používání násilí (nejčastěji ozbrojeného násilí, záměrně nerespektujícího válečné konvence), jejímž hlavním cílem je dosažení určitého psychického efektu svým dosahem obvykle překračujícího okruh přímých obětí či svědků útoku, efektu, vzhledem k jehož předpokládanému politickému významu je bezprostřední fyzický účinek násilné akce druhořadý. Organickou součástí tohoto efektu je moment*

⁸ MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“* [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

*zastařování, terorizování cílového publika nebo alespoň určitého sektoru cílového publika, což ovšem neznamená, že se jedná o součást jedinou a nezbytně dominantní.*⁹

Tato Strmiskova definice bude dobře aplikovatelná na činnosti odbojové skupiny a její pomocí bude možné přiřadit některé uskutečněné akce právě k teorii politického terorismu. Při pohledu do historie zkoumání terorismu zjistíme, že tento pojem byl původně chápán jako nástroj panství státu, později však převládla jiná teorie. Terorismus byl chápán zejména jako protistátní aktivita a projevoval se hlavně atentáty na představitele vládnoucí třídy. Později se pak terorismu projevoval spíše jako metoda nacionalistických hnutí. Tento fenomén můžeme chápat také jako činnost národně-osvobozeneckých hnutí. Po druhé světové válce pak můžeme chápat terorismus jako jakýsi revoluční rozměr, který mohl být zaměňován s partyzánským způsobem boje nebo být alespoň jeho doplňkem. Teroristické akce byly také používány jako výraz revolučního boje při separatistických pokusech.¹⁰

Politický terorismus byl v první polovině dvacátého století chápán také jako určitá metoda ozbrojeného boje, jako specifický druh vojenské nebo polovojenské operace. V obecnější rovině pak můžeme v tomto období popsat chápání politického terorismu jako soustavnou „nekonvenční činnost“ nebo násilí, čímž skupina prosazuje své cíle. To je však jen jeden ze způsobů, jak byl chápán politický terorismus na začátku dvacátého století. Prakticky až do šedesátých let dvacátého století neexistovaly podrobnější studie, které by se tomuto fenoménu věnovaly. V dalších desetiletích se autoři začali věnovat teoriím politického terorismu stále více. Objevovalo se ale mnoho pohledů na zkoumanou problematiku a výzkum působil spíše

⁹ Strmiska, Maxmilián (2001): *Terorismus a demokracie. Pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 14.

¹⁰ MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“ [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

chaoticky a jen nemnoho publikací se dá, podle Strmisky, použít pro zkoumání politického terorismu. V dalších letech už se relevantnost zkoumaného fenoménu začala zvyšovat. Mezi nejznámější teoretiky politického terorismu patří například Paul Wilkinson, Walter Lacqueur, Ted Robert Gurr nebo také Domenica Della Porta.¹¹

Paul Wilkinson definuje politický terorismus jako donucovací zastrašování, vraždění a ničení nebo hrozby vraždění a ničení. To vše systematicky užívané k terorizování jednotlivců, skupin, komunit či vlád s cílem dosáhnoutí politických požadavků teroristů. Wilkinson připisuje politickému terorismu vlastnosti jako neomezenost, nevybíravost, libovolnost, nepředvídatelnost, nelidskost, barbarství. Podle jeho mínění je to tedy tajná, nevyhlášená nekonvenční válka. Zároveň Wilkinson považoval politický terorismus jako jednu z forem politického násilí. Při svém zkoumání pak bral v potaz indikátory jako míru intenzity používaného násilí, účel a cíle. Podobné názory jako Wilkinson pak zastávala řada autorů zkoumající tuto tematiku a v širokém spektru názorů na politický terorismus si našel Wilkinson svými tvrzeními řadu zastánců a pokračovatelů. Pokud bychom měli shrnout, jak se vyvíjely pohledy na politický terorismus, musíme konstatovat, že původně (v šedesátých letech) převažovala témata týkající se subverzivního terorismu, hlavně v souvislosti s antikolonialistickým nebo osvobozeneckým bojem. Sedmdesátá léta znamenala hlavně výzkum mezinárodního terorismu, další léta, hlavně pak počátek let devadesátých, znamenala hlavně orientaci na nábožensko-politický terorismus, ultrapravicový terorismus a technologicky vyspělý terorismus. Wilkinson ale přichází ještě s dalším termínem a tím je agitační (podněcující) terorismus. Jeho cílem není primární dobytí moci, ale hlavně, jak píše, „ozbrojená propaganda.“ Ta usiluje o to, aby činnost byla patrná na venek a aby podpořila další skupiny nebo hnutí v boji proti režimu. Agitační terorismus si tak klade za cíl hlavně ukázat ostatním, že ozbrojený boj proti režimu má smysl, a chce připravit půdu pro občanskou válku a

¹¹ Strmiska, M. (2001): *cit., d.*, s. 9 – 12.

svrhnutí režimu. Takto se prezentovala například německá Frakce Rudé armády (RAF) a italské Rudé brigády (BR). Původně se tato část subverzivního terorismu objevovala spíše jako krátkodobá a nárazová, později však začala být v souvislosti s agitačním terorismem chápána jako dlouhodobá.¹²

Walter Laqueur přichází prakticky s jednou definicí, ostatní podle něj nutně musejí vyvolávat rozporuplné názory. Podle Laqueura je politický terorismus systematické používání vraždění, násilí a ničení (nebo hrozeb takového jednání). Účelem je pak dosažení politických cílů. Přesnější a konkrétnější je při vymezení pojmu politický terorismu Ted Robert Gurr. Ten přichází s třemi základní prvky. První znakem je to, že politický terorismus zahrnuje využití destruktivního násilí spíše „skrytým“ způsobem, ze zálohy, zákeřně, než v otevřeném boji. Dalším prvkem je fakt, že alespoň některé cíle teroristů mají politický charakter. Jedná se o veřejné budovy, vojsko, policii nebo takové politicky významné skupiny i jednotlivci. Závěrečným ukazatelem je pak pro Gurra utajení akcí, které jsou organizovány sporadicky. V tomto bodě uvádí Gurr souvislosti s guerillovými hnutími. Ty na rozdíl od politicky teroristických akcí působí na vymezeném území. Teroristické akce ale i tak mohou být prováděny jakou součástí rozsáhlejších guerillových kampaní.¹³

Pro tuto práci jsou zejména důležité argumenty italské autorky Domenicy Della Porty. Podle ní není pro zkoumání politického terorismu hlavním ukazatelem míra násilí v různých konfliktech. Mnohem podstatnějším je pro ni zkoumání konkrétního historického kontextu teroristických útoků. Vzhledem k tomu, že hlavní teorie politického terorismu se začaly objevovat až po v této práci zkoumané době, přišla Della Porta se zajímavým pohledem. Právě při pohledu na zkoumání činnosti odbojové skupiny bratří Mašínů musíme brát v potaz kontext tehdejší doby. Della Porta je také toho názoru, že pro teroristy nemusí být primárním cílem násilí, zavražďování nebo pokusy o to, ale naopak se svými činy mohou pokusit o vyvolání diskuze ve

¹² Strmiska, M. (2001): *cit., d., s. 10 – 31.*

¹³ Strmiska, M. (2001): *cit., d., s. 11 – 12.*

společnosti a na rozdíl od teroristů dostat na svoji stranu část společnosti. Později však byla italská autorka za svoje názory kritizována a bylo jí vyčítáno, že se vše chápe v souvislosti s italským terorismem, její názor o nutnosti zasazení jednotlivých činů do kontextu doby je ale pro tuto práci důležitý. Se svojí teorií přichází i německý badatel Henner Hess, který politický terorismus charakterizuje jako *sérii předem promyšlených aktů přímého fyzického násilí, prováděných s charakteristickou nepředvídatelností a diskontinuitou, avšak systematicky, za účelem dosažení psychického účinku na osoby odlišné od přímých, fyzicky zasažených obětí, to vše v rámci určité politické strategie.*¹⁴

Jak píše Maxmilián Strmiska, v případě politického terorismu nemusí jít ani tak o násilí a ničivé důsledky teroristických činů jako o fakt zprostředkování „psycho - politického“ poselství. Může jít o iniciování a zapojení dalších členů společnosti do teroristických činů, může se jednat také o propojení násilných činů s politickým poselstvím. Politický terorismus můžeme chápat v tomto pojetí také jako terorizování jedněch za účelem získání přízně druhých. Strmiska zdůrazňuje odlišnost politického terorismu od dalších, jiných kategorií.¹⁵ Pro tuto formu terorismu je důležité jeho politické zdůvodnění. Cílem tedy není přímý materiální prospěch nebo neprospěch protivníka ani vlastní psychologické uspokojení z provedených teroristických akcí.¹⁶

Objevují se také teorie, které zastávají názor, že při politickém terorismu se nemusí vždy jednat o malou skupinu jedinců. Politický terorismus lze provádět i v davech. I když se zdá být davové šílenství popsané Le Bonem jako spontánní, můžeme v něm nalézt prvky organizace, které manipulují s davem. Na druhou stranu není vždy pravda, že kvantita a organizovanost takového davu v souvislosti s politickým terorismem má vždy zásadní význam. Opět se tak vracíme k původním teoriím, které začaly

¹⁴ Strmiska, M. (1996): *Politický terorismus. Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. s. 52 – 56.

¹⁵ Jedná se například o kriminální, psychotický nebo patologický terorismus.

¹⁶ Strmiska, M. (2001): *cit., d., s. 14-15.*

politický terorismus popisovat už v první polovině dvacátého století, tedy k faktu, že hlavním je forma psychologického boje. Můžeme také tvrdit, že militarizace politického terorismu přišla až po jeho psychologickém efektu, můžeme také tvrdit, že politický terorismus je určitou formou psychologického boje. Důležitým faktem je i to, že politický terorismus, pokud ho chápeme jako psychologický nátlak, s sebou přináší nepředvídatelnou hrozbu dalšího útoku, což může být pro protivníka mnohem horší, než konvenčně vedená válka, kde jsou jasně vymezené mantinely obou stran sporu.¹⁷

Na terorismus se objevila celá řada pohledů. Ať už jako na pokusy o teroristické akce proti západním zemím nebo jako na terorismus, který souvisel s šířícím se obchodem s drogami. Hlavní vlna boje proti terorismu ale nastala po 11. září 2001. Pro tuto práci je však důležitý ne tak vývoj, ale hlavně hlavní znaky politického terorismu.

Teorii politického terorismu se věnuje také Peter Waldmann, který odděluje pojmy terorismus a teror. Terorismus je podle něj protistátní činnost a teror je stav, který vytváří vláda státu. Pojem teror se ale také používá pro stav strachu, který pak následuje po teroristickém útoku. Podle Waldmanna má teroristický kalkul tři prvky: Zaprvé je to akt nebo veřejná hrozba, že teroristický čin bude spáchán. Na druhé může být útokem zamýšlená silná emocionální reakce. Ta se projevuje jako pocit strachu u nepřítele nebo také škodolibost a vnitřní souhlas sympatizantů a příznivců. Třetím prvkem je fakt, že teroristické útoky směřují k jistým reakcím v jednání. Tím můžeme chápat například ukvapená a panikou diktovaná ochranná a odvetná opatření. Tyto prvky používá Waldmann v souvislosti s terorismem sociálně revolučních skupin v sedmdesátých letech.¹⁸

V dalších letech pak převládalo přesvědčení, že míra násilí zaručuje věrohodnost radikálních politických projevů. S tím pak souvisel rozvoj subverzivního terorismu. Převládalo přesvědčení, že politika je podvod a

¹⁷ Strmiska, M. (2001): *cit., d., s. 14-17*

¹⁸ Waldmann, Peter (2003): *Terrorismus und Bürgerkrieg. Der Staat in Bedrängnis*. München: Gerling Akademie Verlag, s. 38 – 39.

válka tak byla ideálním vztahem mezi vykořisťovanými a vykořisťovateli. Do popředí se tak dostávala demonstrace vlastní síly, nikoli msta. V souvislosti se subverzivním terorismem se objevila také jeho forma v podobě mikroterorismu. Ten spočíval v drobných sabotážích, zastrašovacích kampaních nebo příležitostných akcích v lokálním měřítku.¹⁹

I když jsme popsali různé formy politického terorismu, je tento fenomén stále na akademické půdě chápán jako nedokončený úkol, který s sebou přináší další a další otazníky do budoucna. Na základně shrnutých faktů teorie politického terorismu pak v závěru potvrdím nebo vyvrátím souvislost této teorie s činností odbojové skupiny bratří Mašínů.

K politickému terorismu také patří sabotáže a rozvratné (diverzní) akce. Tyto akce ale vždy nemají charakter teroristického činu. Sabotáže si kladou za cíl například porušení zbraní protivníka nebo podporu protistátních protestů tajnou formou. Objevují se také případy, že jsou sabotážní akce namířené proti soukromému majetku. Cílem je pak vytvoření pocitu strachu a také narušení a rozbití stávajícího politického systému.²⁰

Při posuzování teroristických činů se často objevují argumenty, které teroristické akce obhajují. Důvodem je často subjektivní pohled na celou problematiku. Ti, kteří jsou různými akcemi postiženi, jednoznačně považují činy za zločinné, na druhou stranu útočníci a další podporovatelé teroristických akcí pak své činy obhajují. Chápe je jako projev vlastenectví nebo boj o lepší a spravedlivější politické uspořádání. Podle této teorie můžeme považovat terorismus za pozitivní hnací sílu, co se týče světového vývoje. Při zpětném posuzování teroristických činů je pak nutné, podle Brzybohatého, přihlídnout ke dvěma faktorům. Prvním je zákonnost, nebo nezákonnost takových činů. Druhé kritérium souvisí s morálním opodstatněním takového činu. Pokud je teroristický útok prováděn v mírové době, umírají při něm nezúčastnění lidé a je záměrně vyvoláván strach, jedná

¹⁹ Strmiska, M. (2001): *cit., d.*, s. 32 – 39.

²⁰ Brzybohatý, M: (1999): *Terorismus*. Praha: Police History, s. 39.

se o zločinné chování. Jak píše Brzybohatý, v *civilizované lidské společnosti musí být podobné formy jednání vždy pokládány za zločin*.²¹

Historie politického terorismu sahá až do období starověkého Říma, pro tuto práci ale bude důležité zejména to, co se dělo ve dvacátém století. Na přelomu 19. a 20. století byl politický terorismus spojen hlavně s ideologiemi jako anarchismus, marxismus a nacionalismus. V pozdějších letech se pak mohl politický terorismus rozvinout hlavně v souvislosti s vývojem technologií. Rozvíjela se komunikace a teroristé tak mohli lépe spolupracovat a hlavně měli pro plánované útoky stále lepší technologické vybavení. Na konci první světové války se rozjela vlna protestů proti koloniálním říším a tuto etapu můžeme nazvat jako etnoteroristickou či etnoseparatistickou. Cílem bylo hlavně vytvoření vlastního státu.²²

Mezi nejznámější teroristické organizace patřila například ETA (Baskická vlast a svoboda), Irská republikánská armáda (IRA – Irish Republican Army) nebo později pak ještě militantnější PIRA (Prozatimní IRA). Tyto skupiny se zaměřovaly ve velké části případů na bombové útoky a byly předzvěstí dnešního terorismu, které můžeme ve světě vidět. V 60. a 70. letech sílil také latinskoamerický terorismus. Zejména ve Venezuele, Brazílii, Guatemale, Uruguayi a Argentině. Rozšířené byly sociálně-revoluční skupiny a své místo měl také terorismus krajně pravicových skupin. V těchto zemích se pak začal rozvíjet guerillový způsob boje a právě partyzánská válka byla typická pro latinskoamerický prostor.²³

²¹ Brzybohatý, M: (1999): *cit., d.*, s. 20.

²² Souleimanov, E. (2006): *Terorismus. Válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia. s. 73 – 74.

²³ Souleimanov, E. (2006): *cit., d.*, s. 76 – 83.

2.2 Teorie guerilly

Guerilla (nebo také partyzánský způsob boje) je určitá strategie boje, se kterým je také spjat specifický typ bojovníků. Někteří autoři vidí rozdíl mezi guerillou a partyzánským bojem v tom, že guerilla je boj ofenzivní, zatímco partyzánská válka pro obranný boj. V naprosté většině případů ale chápeme tyto dva pojmy jako synonyma. Guerilla je specifická tím, je malé skupiny bojují proti těm skupinám, které mají většinu.²⁴

Problémem ve zkoumání guerilly v souvislosti s odbojovou skupinou bratří Mašínů může být jistě to, že pojem guerilly vznikl v Latinské Americe až v době, když už skupina svoji činnost ukončila. I tak je ale v literatuře popsáno dostatečné množství charakteristických znaků guerilly, abychom mohli činnost odbojové skupiny bratří Mašínů, nebo alespoň některou z jejich částí, k této teorii přiřadit.

Do Evropy se tento pojem dostal až v šedesátých a sedmdesátých letech dvacátého století a to zejména v souvislosti s činností německé Frakce Rudé armády (RAF) a Rudých brigád (BR) v Itálii. Jedním z nejznámějších teoretiků guerilly byl brazilský komunista Carlos Marighela. Ten se zabýval hlavně městskou guerillou. Nejenže připouštěl teroristické útoky, byl navíc jejich zastáncem. Považoval je za nedílnou součást městské guerilly, které se revolucionář nemůže nikdy vzdát.²⁵

Podle teoretiků partyzánského boje Merrariho a Münklera můžeme podobně jako u terorismu vysledovat tři základní prvky, které guerillu charakterizují. Tyto znaky se mohou vzájemně prolínat.

²⁴ MERARI, Ariel. Terrorism as a Strategy of Insurgency. *Terrorism and Political Violence*. [online]. Vol. 5., No. 4, s. 21. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://bdi.mfa.government.bg/info/Module%2004%20-%20Diplomacia%20i%20sigurnost/doplnitelna%20literatura/OPSATELNOTerrorism%20as%20a%20Strategy.pdf>>

²⁵ Strmiska, M. (2001): *cit., d.*, s. 18.

Prvním prvkem je guerilla jako boj za frontovou linií, který podporuje hlavní úsilí nepřítele. Jako příklad můžeme uvést partyzánské hnutí na obsazeném území SSSR během druhé světové války. Druhým prvkem je strategie, která má být taková, aby partyzáni množstvím malých střetů vyčerpali a později pak porazili vojenský režim nepřítele. Guerillu můžeme podle třetího kritéria²⁶ vnímat také jako etapu války. V ní dochází k přeměně partyzánů na regulérní formu armády.²⁷

Mareš ve svém textu o vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla cituje Merrariho tabulku²⁸ hlavních znaků těchto fenoménů. Pro zkoumání problematiky odbojové skupiny bratří Mašínů je tento stručný přehled velkým přínosem a podle jednotlivých znaků politického terorismu a guerilly pak budeme moci přiřazovat odbojové akce, které skupina prováděla.

²⁶ K tomuto se přiklání dva nejvýznamnější teoretici Mao Ce-tung a Ernesto Che Guevara

²⁷ MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“* [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW

<www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

²⁸ MERARI, Ariel. Terrorism as a Strategy of Insurgency. *Terrorism and Political Violence*. [online]. Vol. 5., No. 4, s. 21. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW

<<http://bdi.mfa.government.bg/info/Module%2004%20-%20Diplomacia%20i%20sigurnost/doplnitelna%20literatura/OPSATELNOTerrorism%20as%20a%20Strategy.pdf>>

	Konvenční válka	Guerilla	Terorismus
Jednotky nasazené do boje	Velké (armády, sbory, divize)	Střední (čety, roty, prapory)	Malé (obvykle méně než deset osob)
Zbraně	Plný rozsah vojenské bojové techniky (letecké síly, obrněná technika, dělostřelectvo atd.)	Většinou pěchotní typy lehkých zbraní, někdy též část dělostřelectva	Ruční zbraně, ruční granáty, pušky a specializované zbraně, např. bomby v autech, bomby odpalované na dálku, tlakové bomby
Taktika	Obvykle kombinované operace zahrnující několik druhů vojenských sil	Taktika komand	Speciální taktika: únosy, atentáty, výbuchy aut, brání rukojmí atd.
Terče	Většinou vojenské jednotky, průmyslová a dopravní infrastruktura	Většinou vojenský, policejní a administrativní personál jakož i političtí oponenti	Státní symboly, političtí oponenti a obecně veřejnost
Zamýšlený účinek	Fyzické zničení	Především vojenské oslabení nepřítele	Psychický nátlak
Kontrola teritoria	Ano	Ano	Ne
Uniforma	Nošení uniformy	Často nošení uniformy	Ne nošení uniformy
Rozeznatelnost válečných zón	Geograficky rozeznatelná válka	Válka omezena na zemi sporu	Nerozeznatelné válečné zóny
Mezinárodní legalita	Ano, pokud je vedena podle pravidel	Ano, pokud je vedena podle pravidel	Ne
Domácí legalita	Ano	Ne	Ne

Zdroj: MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“* [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

Merrari spatřuje rozdíly mezi politickým terorismem hlavně v počtu pachatelů v rozsahu páchaného násilí. Tvrdí také, že guerilla může tvořit větší nebezpečí než subverzivní terorismus. Hlavním faktem je to, že guerilla představuje střednědobou nebo i dlouhodobou strategii ozbrojeného boje, který se však vyhýbá přímým vojenským konfrontacím. Rozdíl je také v taktické stránce věci a to v tom smyslu, že guerilla usiluje o zisk, ochranu a podmanění si určitého území, zatímco povstalecký terorismus nemá v úmyslu získávat určité územní zóny.²⁹

²⁹ Strmiska, M. (2001): *cit., d., s. 17 - 19.*

Rozdílům mezi guerillou a politickým terorismem se věnují také Lacqueur a Wilkinson. Walter Lacqueur na jedné straně ztotožnil politický terorismus s guerillou, pak ale uvedl i rozdílné znaky. Klasická (rurální) guerilla je podle něj typická vytvářením guerillových „ohnisek,“ které mají být jakýmsi osvobozenými územími, kde působí malé vojenské jednotky. Jejich síla se postupem zvětšuje až na takovou míru, že jsou schopné v konečném důsledku vytvořit opravdovou armádu a ta je pak schopná porazit vládní nebo okupační vojska. V této fázi už pak můžeme chápat guerillu jako typický konvenční boj, tedy válku. Guerillové hnutí tak není utajenou skupinou, působí otevřeně, má svoje instituce a vyvíjí politickou činnost. Podobný názor zastává Paul Wilkinson. Také on tvrdí, že guerillová hnutí působí podle konvencí. Guerilla se tak více přibližuje konvenčnímu vedení války než politickému terorismu. Na druhou stranu však Wilkinson nezpochybňuje fakt, že guerillová hnutí mohou v některých svých akcích sáhnout právě k terorismu jako k metodě boje nebo vytváření nátlaku a strachu. Právě připuštění teroristického potenciálu u guerilly je hlavním bodem, kde se názory Lacqueura a Wilkinsona v minimální míře rozcházejí. Trochu jiný pohled na zkoumání guerilly má italský sociolog Sabino Acquaviva. Ten naopak klade politický terorismus jako způsob guerillového boje na začátek činnosti. Podle něj by měla guerilla začínat sporadickými teroristickými útoky, které společnost a vládnoucí garnituru upozorní, že se chystá nějaký odpor a že je ve vzduchu hrozba ozbrojeného boje proti režimu. Takovýchto akcí pak vzniká více nezávislé na sobě a ve třetí fázi se tato činnost vzájemně spojí a dochází tak, jak píše Acquaviva, ke guerille v pravém slova smyslu.³⁰

I přes mírně odlišné názory na problematiku guerilly můžeme konstatovat, že čím více se její logika řídí logikou brutální psychologické války, tím více inklinuje k terorismu. Faktem zůstává, že guerilla spojuje, nebo může spojovat metody psychologické a konvenční války daleko více než terorismus. U guerilly je tento poměr mnohem více vyvážený než u terorismu.

³⁰ Strmiska, M. (2001): *cit., d.*, s. 18 – 21.

Pokud by guerillové hnutí chtělo konečné vojenské vítězství nad svým protivníkem, tak k tomu má daleko lepší podmínky než terorismus. Konečný úspěch politického terorismu a guerilly tak nemůžeme posuzovat podle vojenských měřítek ale podle měřítek politicko-psychologických. Zkoumanou otázkou je také to, zdali je možné (a co je pravděpodobnější), aby se guerilla transformovala na politický terorismus, nebo naopak. Badatelé se přiklánějí k tomu názoru, že mnohem pravděpodobnější a také úspěšnější je přechod od vojensko-politicky neúspěšné guerilly k subverzivnímu terorismu. I nadále se ale objevují různé názorové směry a odbočky, podle kterých je obtížné si vybrat jednu pravdu, která by charakterizovala jak guerillu, tak politický terorismus. Na čem se však autoři shodují a co je pro tuto práci velmi podstatné, je fakt, že pokud chceme zkoumat daný fenomén, musíme přihlídnout a být obeznámeni se sociální a politickým kontextem.³¹

Problematika guerilly je pro teoretické popsání složitá, objevují se totiž rozdílné názory a rozdílná kritéria, která tento fenomén popisují. V určitých případech můžeme hovořit činnosti, která se blíží fungování pravidelných, regulérních armád. Jiné pohledy však zmiňují spíše to, že guerilla má sklony k terorismu. Jiný pohled na zkoumanou problematiku zasazuje guerillu mezi předchozí dva názory – partyzáni tedy leží někde mezi regularitou vojáků a iregularitou teroristů. Podle Ženevské úmluvy z roku 1949 o zacházení s válečnými zajatci jsou odvozena kritéria, která musí být partyzánem splněna. Podle těchto bodů musí mít partyzáni v čele osobu, která je odpovědná za své podřízené. Musejí mít rozeznávací znak, který je na dálku patrný. Partyzáni také musí nosit zbraně otevřeně a ctít při svých úkonech zákony a obyčeje války.³² Oproti tomu se ale objevují jiné argumenty, které tvrdí, že ne všechny znaky jsou pro partyzánský boj přesné. Některé partyzánské skupiny například nenosily rozeznávací znaky, jedná se

³¹ Strmiska, M. (1996): *cit., d., s. 60 – 62.*

³² MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“ [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

například o protinacistické partyzánské hnutí ve střední a východní Evropě. Další charakteristické znaky přináší mimo jiné Carl Schmidt. Ten přiřazuje partyzánskému stylu boje iregularitu, mobilitu, intenzitu politické angažovanosti, se kterou se přímo váže míra radikality nepřátelství, a také telurický³³ charakter. Ještě můžeme na partyzánskou válku pohlížet jinak, co se týče prostorového vymezení. Partyzánská válka totiž nemusí mít přesně vymezené teritorium, naopak. Nejsou zde žádné fronty anebo rozhodující bitvy. Pokud se jedná o tzv. městskou guerillu, u ní je možné, že se do činnosti partyzánů zapojí i civilní obyvatelstvo.³⁴

3 PŘEDSTAVENÍ HISTORICKÉHO KONTEXTU – OBDOBÍ 1948 - 1953

Pro pochopení činnosti odbojové skupiny bratří Mašínů musíme hned v úvodu uvést dobový kontext. Literatura, která se věnuje politickému terorismu a guerille, vznikala až v době, když činnost skupiny již byla dávno u konce, a tyto teorie jsou tak aplikované povětšinou na jiné situace, než byla ta v Československu. Pro začátek zkoumaného období si ji musíme představit.

Únorový komunistický převrat v roce 1948 znamenal řadu změn. I když se původně mluvilo o vítězství pracujícího lidu nad buržoazií. Právě v tomto období, které bylo, co se týče čtyřiceti let komunistické moci, tím nejtěžším, fungovala odbojová skupina bratří Mašínů. Převrat v únoru 1948 ale v konečném důsledku znamenal likvidaci demokratického systému a totální nadvládu Komunistické strany Československa. Mezi „vítěze“ revoluce se tak počítali dělníci, rolníci a další pracující a státní aparát začal s propagandou komunistického režimu. Ve společnosti ale rostla nevole, kontrolované bylo

³³ Jedná se o úzké sepejetí s půdou a krajinou, kterou partyzán využívá pro svoji činnost

³⁴ MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“ [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

prakticky všechno. Vláda jen vykonávala příkazy strany a jakýkoli odpor proti režimu byl tvrdě trestán. Příkladem může být proces s Miladou Horákovou³⁵ nebo také to, že se legálně přes hranice nešlo dostat. Mašínové tak se zkušenostmi z druhé světové války očekávali podle nálady ve státu a jeho společnosti vypuknutí další světové války. A podle toho se také chovali. Nechtěli se smířit se současným stavem, byli si vědomi politických vykonstruovaných procesů a poprav za protirežimní chování či vyjádření nesouhlasu s vládoucí garniturou.³⁶

Československo se dostávalo stále více pod vliv Sovětského svazu a možnosti občanů dělat něco se systémem byly stále menší. Toto období komunistického režimu, které bylo od roku 1948 zhruba do roku 1953, je nazýváno zakladatelským obdobím. Ve státě sice formálně fungovala zákonodárná, výkonná a soudní moc, ale fakticky byla vykonávána nejužším vedením Komunistické strany Československa. V tu dobu ve světě vrcholila studená válka. Sovětský svaz žil v atmosféře strachu ze třetí světové války a začal zbrojit. Militarizace znervózňovala společnost nejen v Sovětském svazu, ale i ve státech, které byly pod jeho vlivem, samozřejmě včetně Československa. K náladě ve společnosti nepřidala ani vlna znárodňování a kolektivizace.³⁷

Režim začal bojovat nejen proti aktivním odpůrcům tehdejšího režimu, ale také proti skupinám obyvatelstva jako byli členové Sokola, Junáka, inteligence nebo církev. Omezen byl počet stran a ty, které mohly fungovat³⁸, byly pod kontrolou. Komunistická strana ovládala i tisk. Jednou z nejsilnějších složek komunistické moci pak byla Státní bezpečnost (StB), která měla na starosti sledování protirežimních snah obyvatelstva. V tehdejší společnosti si

³⁵ Milada Horáková (1901 – 1950) byla odsouzena ve vykonstruovaném soudním procesu k trestu smrti za velezradu. Ve věznici byla ve stejné cele jako Zdena Mašínová, matka Ctirada a Josefa. Milada Horáková byla jedinou popravenou ženou v politických procesech padesátých let. Byla oběšena ve věku 48 let ve věznici Pankrác.

³⁶ Chalupová, M. (2011): *Nebojovali švestkovými knedlíky*. Brno: Computer Press, s. 11 – 20.

³⁷ Chalupová, M. (2011): *Tamtéž*.

³⁸ Jednalo se o Československou stranu socialistickou (původně Strana národně socialistická) a Československá strana lidová.

nikdo nemohl být jistý, zda jeho protirežimní veřejné vyjádření někdo nenahlásí policii. V těchto případech se pak udělovaly vysoké tresty. Politické procesy, jako například s Miladou Horákovou nebo Heliodorem Píkou³⁹, měly sloužit jako demonstrace síly a ukazatel toho, že nikdo nemá činit nic negativního proti komunistickému režimu, byť se proti němu jen slovně vyjadřovat.⁴⁰

Při výsleších používala Státní bezpečnost fyzické násilí, a tak mnohdy donutila obžalovaného/obžalovanou pod kombinací fyzického a psychického nátlaku přiznat se i k tomu, co neudělal/a. Napětí ve společnosti bylo velké, všichni si byli vědomi toho, co si mohou proti režimu dovolit, což v reálném světě nepředstavovalo prakticky nic. Síť informátorů Státní bezpečnosti byla velmi široká a komunistický režim ovládal, hlídal a kontroloval prakticky vše. Od osobního života „nevyhovujících“ lidí až po to, co se bude psát v novinách.⁴¹

Právě tato situace se Mašínům zdála neudržitelná, alespoň v tom smyslu, že oni sami v takovém režimu nechtěli žít. Díky zkušenostem z druhé světové války, kterou zažili v nízkém věku⁴², a také se snažili v rámci možností proti systému bojovat,⁴³ se rozhodli bojovat také proti komunismu.

4 ODKAZ GENERÁLA MAŠÍNA

Své místo v práci musí dostat také Josef Mašín starší. Otec Ctirada a Josefa měl na formování jejich myšlení, názorů a činů zásadní vliv. Právě od něj čerpali ideály demokracie a svobody. Josef Mašín starší, který zažil první

³⁹ Heliodor Píka (1897 – 1949) byl člen protinacistického odboje, československý voják a legionář. Po převratu v roce 1948 byl zatčen a obviněn z vlastizrady. Ve vykonstruovaném soudním procesu byl odsouzen k trestu smrti. Oběšen byl v plzeňské věznici Bory.

⁴⁰ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 11 – 20.*

⁴¹ Chalupová, M. (2011): *Tamtéž.*

⁴² Když začala druhá světová válka, Ctiradovi bylo 9 let, Josefovi 7 let.

⁴³ Viz dále v kapitole Odbojová činnost za druhé světové války.

světovou válku, své syny vždy varoval před nepřítelem, kterým v té době byl nacismus a Němci. Mašínové tak svoji odbojovou činnost prováděli ještě v době druhé světové války. Když pak dostali státní vyznamenání Za chrabrost, bylo Ctiradovi 15 a Josefovi 13 let.⁴⁴

Josef František Mašín se narodil v roce 1896 v Rakousku – Uhersku a při dovršení věku osmnácti let nastoupil na důstojnickou akademii. Tam ale nechtěl poslouchat přednášky rakouských důstojníků a za své nevhodné chování byl nejen vyloučen z akademie, ale také poslán na frontu, kde nechtěl bojovat za rakouskou monarchii a po neshodách⁴⁵ s maďarským důstojníkem zběhl. Mašín za Rakousko – Uhersko v první světové válce ani jednou nevystřelil.⁴⁶

Josef Mašín nebyl sám, kdo zběhl, a čeští vojáci se začali formovat na ruské straně. Nebojovali za cara ale za vznik samostatného Československa. Mašín byl za svojí činnost pro ruskou armádu několikrát vyznamenán a společně s dalšími požadoval vytvoření české brigády. To se nakonec za přispění Tomáše Garrigue Masaryka podařilo a Mašín se mohl se svými českými kolegy vydat na boj proti svým krajanům. Zaznamenal mnoho úspěchů v boji proti Němcům a Rakušanům, ten největší v bitvě u Zborova. Když už se Rusové nedokázali bránit, Němci ovládli Kyjev a ruským a českým vojákům nezbylo nic jiného, než vydat na útěk. Na podzim roku 1918 Mašín zůstal v místech, které už zabrali Němci, a jako „nic netušící ruský voják“ sbíral důležité informace o německém útoku, četnosti děl a počtu

⁴⁴ Masin, B. (2005): *Odkaz. Pravdivý odkaz bratří Mašínů*. Praha, Mladá fronta, s. 59 - 63

⁴⁵ Po dlouhém pochodu na frontu bylo vojákům zakázáno sundat si z oteklých nohou boty, ale Mašín neuposlechl. Maďarský oficír ho za to švihl jezdeckým bičem po tváři. To bylo na Mašína moc a rozhodl se zběhnout na ruskou stranu.

⁴⁶ Masin, B. (2005): *cit. d.*, s. 19 - 21

vojáků. Nakonec se, paradoxně s pomocí Němců⁴⁷, dostal zpátky na ruskou stranu k české brigádě.⁴⁸

O Mašínově výjimečnosti svědčí i dopisy, které po válce psali prvnímu životopisci jeho známí. Kapitán Endt považoval Mašína za jednoho z největších vojáků, které znal. Major Janotka vzpomínal, jak Mašín nečekal při nebezpečí na žádné rozkazy, odešel a po příchodu oznámil, že je vše v pořádku. Další Mašínův blízký Karel Fibich uvedl: „Mašín byl vzácný chlapík i hrdina každým coulem. Byly mu svěřovány ty nejnebezpečnější a výzvědné úkoly.“⁴⁹

Už nyní je patrné, že Mašín byl výjimečný člověk, který si po právu vybudoval pověst oddaného a vzorného vojáka. Další a možná i důležitější činnost, co se týče vývoje války, tentokrát však té druhé, byla před ním. Jeho neaktivnější a také nejtěžší léta bojovníka za demokracii přišla po roce 1939.

V meziválečných letech se stal Mašín štábním kapitánem pěchoty Československé armády, sloužil také v Českých Budějovicích, v Jindřichově Hradci a na Ruzyni. V roce 1929 se oženil se Zdenou Novákovou a měl s ní tři děti. Ctirad se narodil v roce 1930, Josef v roce 1932 a Zdeňka o rok později. Zásadním způsobem do života Mašínovy rodiny pak zasáhlo podepsání Mnichovské dohody⁵⁰ a následné vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava.⁵¹

V den vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, tedy 15. března 1939, byl Mašín zatupujícím velitelem dělostřeleckého pluku 1 v Praze – Ruzyni. Mašín

⁴⁷ Mašín dokázal hodiny postávat u železniční stanice, kterou obsadili Němci, a poslouchat jejich pokyny. Ačkoli německy uměl, nedal to najevo a na příkazy odpovídal rusky. Při cestě zpět za svojí brigádou se svezl několika německými vlaky, ale taky povozem s německými vojáky, před kterými se tvářil jako nic nechápající Rus. Němci mu nakonec ušetřili značnou část cesty a Mašín, plný informací o německém útoku, odešel.

⁴⁸ Masin, B. (2005): *cit.d.*, s. 21 - 27

⁴⁹ Masin, B. (2005): *cit.d.*, s. 27 - 28

⁵⁰ Mnichovská dohoda byla podepsaná 29. září 1938 v Mnichově zástupci čtyř zemí. Podepsali ji za Německo Adolf Hitler, za Velkou Británii Neville Chamberlain, za Itálii Benito Mussolini a za francouzskou stranu Édouard Daladier. Mnichovská smlouva znamenala pro Československo ztrátu pohraničního území, které obývali Němci. Zástupci Československa k jednání přizváni nebyli, proto se Mnichovské smlouvě přezdívá „O nás, bez nás.“

⁵¹ Masin, B. (2005): *cit.d.*, s. 28 - 33

však nechtěl, aby vše, co bylo ve vojenském skladu, padlo do rukou Němců a tak se rozhodl, že až se Němci budou blížit k Ruzyni, vyhodí celý sklad do povětří. Nakonec se zamkl v kanceláři a vyčkával na příchod Němců. Dalšími vyššími důstojníky byl později přesvědčován, aby své si své rozhodnutí rozmyslel. Mašín byl ale vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava tak frustrován, že musel být nakonec násilím zatčen, aby nedošlo ke znehodnocení muničního skladu v Praze – Ruzyni.⁵²

To byly pro Mašína okamžiky, kdy si musel vzpomenout na období první světové války a znovu se zapojil do boje za demokracii. Tentokrát však jinou formou a to sabotážemi a spoluprací se zahraničním odbojem. Mezi neznámější sabotáže, které měl Josef Mašín na svědomí, patří například vkládání výbušnin do tendru lokomotiv. Výbušniny vypadaly stejně jako brikety a německé vlaky častokrát explodovaly. Mašín také zhotovoval bomby, které posílal do Německa. Na svědomí měl například výbuch u Ministerstva letectví nebo u velitelství tajné policie na Alexandersplatzu. Mašín chtěl také spáchat atentát na Heinricha Himmlera,⁵³ jehož vlak však přijel na jiné nádraží, než bylo původně v plánu, a tak k atentátu nedošlo.⁵⁴

S Josefem Balabánem a Václavem Morávkem pak utvořili skupinu Tři králové, s kterou si Gestapo nevědělo rady, a Tři králové pak hráli důležitou roli v atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha v roce 1942, což mimo jiné přimělo Brity odvolat svůj podpis Mnichovské smlouvy.⁵⁵

Hlavní rolí Tří králů ale nebyla spolupráce na atentátu na Heydricha.⁵⁶ Tři králové měli hlavně spolupracovat a komunikovat s Londýnem. V Praze měli svého agenta Paul Thümella,⁵⁷ který Mašínovi, Balabánovi a Morávkovi poskytoval nejdůležitější informace z hlavního stanu říšské moci. Tři králové

⁵² Němeček, J. (1998): *Zpráva o dvou generacích*. Praha: Torst. s. 87 - 89

⁵³ Heinrich Himmler (1900 – 1945) byl šéf Gestapa, říšský ministr vnitra a organizátor hromadného vyhlazování Židů.

⁵⁴ Němeček, J.(1998): *cit., d., s. 99 – 101*.

⁵⁵ Masin, B. (2005): *cit.d., s. 34 – 38*.

⁵⁶ Mezi zatčením Mašína a atentátem na Heydricha uplynul více než rok.

⁵⁷ Paul Thümmel vystupoval v českém odboji pod jménem René nebo také Agent A-54.

tak dobře věděli o nejnovějších typech zbraní, o připravovaných útocích a věděli také to nejdůležitější – termín útoku na Sovětský svaz. Vinou této riskantní práce, tedy pravidelným radiovým spojením s Velkou Británií, se Mašín dostal v květnu 1941 do rukou Gestapa. Bylo to v době, kdy se se svými kolegy pokoušeli zaslat do Británie důležitou depeši. Mašín byl zatčen 13. května 1941 v pražských Nuslích. K smrti byl odsouzen rok poté, po atentátu na zastupujícího říšského protektora měl Mašín vyjádřit lítost. Uvedl ale, že jen lituje toho, že Heydricha nemohl zabít sám. Posledního června roku 1942, šestadvacet dní po protektorově smrti, zvolal před výstřelem, který ukončil jeho život: „Ať žije Československá republika.“⁵⁸

Zdá se, že s tématem guerilly a politického terorismu na příkladu odbojové skupiny bratří Mašínů, nemají tato fakta prakticky žádnou souvislost. Uvádím je ale proto, aby byla jasná paralela mezi Mašínem starším a jeho syny, kteří také chtěli bojovat proti systému, ať už proti německé okupační moci, tak i, a hlavně, proti komunismu. V popředí jsou totiž hlavně činy bratrů Mašínů spojené s bojem proti komunismu.

5 ODBOJOVÁ ČINNOST BĚHEM DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Dal nám svým odkazem najevo, abychom se nikdy nestali otroky a postavili se zlu⁵⁹, řekla Zdena Mašínová, sestra bratrů Mašínů. Už v dětství bojovali Mašínové proti nedemokratickému systému. Na konci války to bylo nacistické Německo. Mladí Mašínové toho ale v útlém věku nic zásadního zvládnout ani nemohli. Pomáhali tak alespoň jednomu z ruských vojáků. Pomáhali mu s úkrytem a na domluvené místo mu nosili jídlo. Další, záškodnickou činnost prováděli na projíždějících vlacích, které směřovaly ro

⁵⁸ Kettner, P.; Jedlička, M.: (2003): *Tři kontra gestapo*. Praha: Albatros, s. 193 – 204.

⁵⁹ MAŠÍNOVÁ, Zdena. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=FhF7QiwCzSo>>

Říše. Na nich se co nejvíce pokoušeli poškodit výrobky, které pak Němci nemohli efektivně využít.⁶⁰

I když mladí Mašínové tehdy ještě nevěděli, co jim zanechal jejich otec v dopise na rozloučenou⁶¹, proti „odvěkým nepřátelům Němcům“ bojovali i tak. Za své činy pak byli po válce odměněni medailí Za chrabrost. Ctiradovi bylo 15 let, Josefovi o dva méně.

6 DŮVODY K PROTIKOMUNISTICKÉMU ODBOJI

„My jsme neutíkali. Nejsem žádný emigrant. Stal jsem se Američanem, protože jsem se jím chtěl stát. Chtěli jsme bojovat proti komunistům v době občanské války, kterou sami vyhlásili. Mnoho lidí odešlo, mnoho jich při tom bylo zavražděno. Generál Píka byl zavražděn, Milada Horáková byla zavražděna, osmnáct tisíc lidí v Jáchymově, ve vězení, bylo zavražděno. Lidi, kteří přišli o život při našich akcích, byli bez výjimky ozbrojeni.“ To jsou slova Josefa Mašína z roku 2005 při konferenci Ústavu paměti národa v Bratislavě.⁶²

Komunistický převrat v únoru 1948 byl zásadním zlomem. Mašínové začali vnímat atmosféru doby a na začátku 50. let se jich začalo osobně dotýkat to, jak režim řešit politické problémy. Jejich matka se z vězení znala s Miladou Horákovou, jejíž následné popravení zanechalo stopy v rodinném životě rodiny Mašínů. Komunistický režim se snažil navíc činy Josefa Mašína staršího zatlačit do pozadí, pro komunisty bylo nemyslitelné oslavovat někoho, kdo spolupracoval se západními zeměmi. Jak říká historik Jiří Němeček, v dobu, kdy komunistický režim zatýká členy bývalého druhého odboje, a někteří jsou nuceni emigrovat, se formuje názor Ctirada a Josefa

⁶⁰ Mašínové ukrývali ruského vojáka Stepana Sanikova.

⁶¹ Mašín napsal ve vězeňské cele dopis na rozloučenou pro svoji ženu. V ní varoval svou rodinu před Němci. Viz příloha č. 1.

⁶² Kačor, M. (2009): *Svědomy hrdinů*. Praha: Rybka Publishers. s. 287 – 291.

Mašínů. V roce popravy Milady Horákové je Ctiradovi 20 let, Josefovi 18. Se svojí činností začínají v roce 1951, tedy rok po popravě Horákové. Mašíny pak také poznamenal proces s Heliodorem Píkou.⁶³

Hlavním důvodem boje bratrů Mašínů a jejich odbojové skupiny bylo přesvědčení, že zachrání svoji zemi. Očekávali totiž třetí světovou válku, proto chtěli uprchnout za hranice, tam vstoupit do americké armády a osvobodit Československo. Jak říkají mnozí historikové, Mašínové byli toho přesvědčení, že jsou ve válce, podle toho také jednali. Paralelu s jejich otcem můžeme nalézt v začátcích odboje. Jak Mašín starší, tak jeho synové, nejprve chtěli hromadit zbraně, které byli k úspěšným akcím nutné. „Nejprve jsme ukradli nějaké zbraně v muzeu v Poděbradech, ale chyběly jim uzávěry, byly nepoužitelné,“ řekl Josef Mašín.⁶⁴ „Pak jsme vybrali zbrojírnu Svazu brannosti, ale tam jsme našli jen takové plecháče, bylo to také nepoužitelné,“ doplnil Ctirad.⁶⁵

Po předchozích zkušenostech Ctirada Mašína se zatčením⁶⁶ věděli moc dobře, jak bude těžké dostat se za hranice. Na jistotě Mašínům nepřidal ani fakt, že Ctirad byl při svém pokusu o útěk přes hranice prozrazen. Proto jim bylo jasné, že svoje činy musí tajit. „Je to zkušenost, která vedla k tomu, že si uvědomovali, že způsob přípravy a další plánované akce musí být velmi nekompromisní,“ řekl historik. Jiří Kocián.⁶⁷ To je jeden z dalších faktů, který ovlivnil jejich jednání. Mašínové věděli, že nemá smysl vést partyzánskou válku proti režimu. Tím by se těžko mohlo něco změnit. Žili ale v naději, že během konfliktu, který měl podle tehdejší atmosféry přijít, chtějí stát na

⁶³ NĚMEČEK, Jan. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=bNE_I8QNdpw&feature=relmfu>

⁶⁴ MAŠÍN, Josef. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=bNE_I8QNdpw&feature=relmfu>

⁶⁵ MAŠÍN, Ctirad. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=bNE_I8QNdpw&feature=relmfu>

⁶⁶ Ctirad Mašín byl zatčen při svém pokusu o překročení státní hranice a byl odsouzen ke dvěma a půl letům prací v jaderných dolech v Jáchymově – více v kapitole 9. a. Odbojová činnost Ctirada Mašína v Jáchymově.

⁶⁷ KOCIÁN, Jiří. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=S3CRYC6Eg3c&feature=relmfu>>

demokratické straně. Mašínové tak žili představou, že mohou přispět a že rozhodující chvíle se blíží.⁶⁸

„O komunismu jsem četl, bylo to svinstvo. A bylo jasné, že se proti tomu musí něco dělat. Veřejné procesy byly vymyšlené, to bylo jasné všem. Byli to nevzdělaní darebáci (komunisti – pozn. autora). Jediné, co bylo možné, bylo utéct, ale hranice byly hlídané už padesát kilometrů od nich. Kdo se tam jen přiblížil, koledoval si o problém. Nedívali se napravo nalevo,“ řekl Ctirad Mašín v roce 2007 v americkém Clevelandu. „Byli jsme něco jako partyzáni. Tak malá skupinka, jako jsme byli my, nemohla doufat, že se režim zhroutí. Mnoho lidí dělalo něco proti režimu a chtěli se zapojit. Byla tu ale Státní bezpečnost a některé její akce byly provokací. My jsme měli negativní zkušenosti s protinacistickým odbojem. Lidé neměli zdání, co se dá a co se nedá dělat. My znali lidi z odboje a věděli jsme, že je těžké vést to celé (protirežimní akce – pozn. autora) tak, aby se to utajilo. Když bylo do akce zapojeno moc lidí a pak byl někdo chycen, dostali z něj informace, zvláště při použití násilí. Nebo se mohli jen prořeknout a policie to pak používala dál. Tvrdili, že všechno ví a lidé se pak přiznávali, tak to celé padalo,“ řekl Ctirad Mašín.⁶⁹

Jak tvrdí sami Mašínové, primárním cílem proto bylo získat zbraně, pak se dostat do americké armády a pomoci Československu zvenčí. Zbraně měly nejen pomoci jejich akcím, ale také měly tyto akce vytvořit nejistotu ve společnosti. Situace mezi lidmi měla být podle Mašínů taková, aby věděli, že se proti komunismu něco děje, bojuje. Když však selhaly první pokusy o získání zbraní, vydali se Mašínové do zbrojnic Sboru národní bezpečnosti⁷⁰ (SNB). Ještě než na sebe Mašínové upozornili akcemi v Čelákovících, Chlumci nad Cidlinou a přepadením auta s výplatami z podniku Kovolis, snažili se také o

⁶⁸ KOURA, Petr. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=S3CRYC6Eg3c&feature=relmfu>>

⁶⁹ MAŠÍN, Ctirad. Radek Mašín. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 27. 11. 2010 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.youtube.com/watch?v=h4VcA1zglx0>

⁷⁰ Sbor národní bezpečnosti hrál hlavní roli mezi represivními složkami v komunistickém Československu. SNB vykonávala činnost běžnou pro policii. Boj proti politickým nepřátelům pak řešila Státní bezpečnost (StB)

boj na hospodářské půdě. Podle slov Ctirada Mašína byly dobrým cílem stohy slámy, které byly u vesnic. „Řekl jsem si, že je to dobrá příležitost pro poškození státního hospodářství,“ řekl Ctirad. Problémy měli bratři i se studiem, Ctirad nemohl studovat vojenskou školu a mohl jít „jen“ na ČVUT. Josef studovat nemohl vůbec a bylo mu řečeno, aby si vybral dělnickou práci.⁷¹

„Lidé byli ochotní spolupracovat na odboji, ale museli jste jim říkat, co mají dělat. Že by někdo přišel a vymyslel něco z vlastní iniciativy, to ne, takových lidí moc nebylo. Byly ale nutné malé skupiny pro utajení, my jsme nikoho nepřibírali. Švédu jsme vzali proto, že já jsem byl ve vězení a Josef byl na akce sám. Věděli jsme, že to musí být lidé z bezprostředního okolí, že to nebude někdo, kdo se sebere a půjde nás udat,“ řekl Ctirad Mašín. „Kdybychom zůstali v zemi o čtrnáct dní déle, už jsem tu vůbec nemusel být. Problém byl v tom, že se někteří chlubili u známých. Navíc domluva byla taková, že když bude někdo chycen, vše svede na mrtvé. Švéda se přiznal, že střílel, to byla chyba, nemohli mu to nijak dokázat.“

Mašínové neměli zájem na tom zabíjet civilní obyvatelstvo. Kdokoli však byl jakkoli spojen s režimem, představoval pro odbojovou skupinu potencionálního nepřítele. Proto se nezastavili před tím zavraždit policistu. Ti sloužili státu a režimu, proti kterým vedla skupina ozbrojený boj. Text přísahy příslušníků Sboru národní bezpečnosti je následovný: *Já, občan lidové demokratické republiky Československé, přísahám, že budu vždy čestným, statečným, ukázněným a bdělým příslušníkem Sboru národní bezpečnosti, budu přísně zachovávat a střežit služební a státní tajemství a bezpodmínečně plnit uložené mi povinnosti a rozkazy svých velitelů a nadřízených. Přísahám, že budu do posledního dechu věren a oddán Československé republice, jejímu lidu, lidově-demokratickému zřízení a jejím zákonům, presidentu republiky a vládě. Přísahám, že budu bránit vždy a všude, mužně a neochvějně, nešetře své krve ani života, bezpečnost státu,*

⁷¹ MAŠÍN, Ctirad. Radek Mašín. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 27. 11. 2010 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.youtube.com/watch?v=h4VcA1zglx0>

*bezpečnost všech jeho občanů, lidově demokratické zřízení a revoluční vymoženosti pracujícího lidu, vedeného dělnickou třídou k socialismu. Jestliže poruším slavnostní přísahu, necht' mne postihne tvrdý trest zákona, obecná nenávisť a opovržení pracujícího lidu. Tak přísahám!*⁷²

7 ODBOJOVÉ AKCE SKUPINY

7.1 Odbojová činnost Ctirada Mašína v Jáchymově

Ještě než členové skupiny začali se svojí činností, na jedněch z prvních sabotáží se podílel Ctirad Mašín, který se snažil zpomalovat těžbu v uranových dolech. Kromě toho, že kradl výbušniny a plánoval vyhodit důl do povětří, dařilo se mu také zásadním způsobem zpomalovat a někdy i zastavit provoz dolu. Z podzemí putovaly na povrch vozíky se struskou. Pokud počítač ukázal, že je radioaktivní, putoval zpět a struska musela být znovu přebrána. Vše vyhodnocoval počítač a Mašín lepil na spodky vozíků kus radioaktivní látky, takže ani po mnoha zkoumání nebylo jasné, v čem je problém. Takto dokázal způsobit značné problémy, zpomaloval těžbu a působil chaos. Od výbuchu nakonec upustil, protože by to podle jeho slov znamenalo pohromu pro lidi v dole. Chtěl se tak vydat efektivnější cestou sabotáží.⁷³

Ctirad Mašín si musel odpracovat dva a půl roku v uranových dolech za to, že se pokusil překročit hranice republiky. Jeho záměr byl odhalen, někdo Mašína nahlásil. To byl jeden z důvodů proč Mašínové společně s Janatou,

⁷² Přísaha příslušníků SNB z roku 1949. *Blog Mašinerie*. Dostupné z WWW <<http://masinerie.blog.idnes.cz/c/235804/Text-služební-přísahy-pro-příslušníky-SNB-z-roku-1949.html>>

⁷³ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 47 – 48.*

Paumerem a Švédou chtěli mít okruh lidí, kteří o jejich plánované akci vědí, co nejmenší.⁷⁴

Uranový důl Jáchymov čítal tisíce vězňů – muklů.⁷⁵ Historické prameny uvádí osm tisíc vězňů na začátku roku 1951 a dvojnásobný počet na konci roku 1953. Životní podmínky byly příšerné, pracovalo se bez ochranných pomůcek, vězni neměli dostatečně teplé oblečení. Navíc vdechovali radioaktivní látky, několik jich během práce v Jáchymově zemřelo, někdo si odnesl trvalé následky. To byl právě případ Ctirada Mašína. Ani v nelidských podmínkách ale neopustil Mašín myšlenky na možnost sabotáže. Jeho podlomené zdraví se pak projevilo při útěku to Západního Berlína. Jeho dříve skvělá fyzická kondice se po pobytu v uranových dolech značně zhoršila a při útěku tak svým kolegům často nestíhal. I přes trvalé následky z práce v dole se Ctirad Mašín dožil vysokého věku. Zemřel v Clevelandu v srpnu 2011 ve věku 81 let.

7.2 Sabotáže

Cílem odbojové skupiny nebyl jen útěk za hranice a následný pokus o osvobození Československa v uniformě americké armády. Odbojová skupina plánovala na území Československa také sabotážní akce. Tou neúspěšnější bylo zapálení stohů na Hané, což způsobilo škodu čtvrt milionu korun. Poté, co byl Ctirad Mašín propuštěn po amnestii prezidenta, začaly nabírat plány na útěk reálných obrysů.⁷⁶

Mašínové plánovali útoky na mnohem důležitější cíle. Pomáhal k tomu Václav Švéda, který pracoval v dole na stříbro v Kaňku u Kutné Hory, kde se používal donarit.⁷⁷ Společně se Ctiradem Mašínem, Zbyňkem Janatou a

⁷⁴ KOURA, Petr. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=S3CRYC6Eg3c&feature=relmfu>>

⁷⁵ Mukl – v doslovném výkladu „muž určený k likvidaci.“

⁷⁶ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 53 - 54.*

⁷⁷ Druh výbušniny.

Vladimírem Hradcem se vloupali do dolu, kde ukradli celkem sto kilogramů donaritu ve čtyřech bednách po pětadvaceti kilogramech. Odbojová skupina plánovala zaútočit například na sídlo StB v Bartolomějské ulici, také na budovu KSČ a uvažovali i o atentátu na prezidenta a nejvyšší představitele státu. Dalším z plánu bylo vyhodit do povětří vlak, který vezl uranovou rudu. Další myšlenkou, se kterou si odbojová skupina pohrávala, byl útok na příslušníky StB, kteří jezdili společným autobusem na střelnici ve vojenském prostoru. Nic z výše uvedených akcí nedokázala odbojová skupina dotáhnout do konce, a tak začala odbojová skupina plánovat sabotážní akce, aby co nejvíce uškodila režimu.⁷⁸

Odbojová skupina si uvědomovala, že v tak malém počtu členů není možné, aby dokázala režim ohrozit. Proto se rozhodla pro sabotáže, kterými chtěla poškodit hospodářství a ekonomickou situaci státu. *„Moderní válka je vedena nejen na poli vojenském, ale též na poli hospodářském a ekonomickém, což obě světové války jednoznačně potvrdily. Zvítězit bez silného zázemí hospodářského nelze. V té době byl velký nedostatek slámy díky státem řízenému hospodářství, který způsoboval nízkou produkci mléka, která způsobovala vysokou nespokojenost občanů. Spálením 500 vagonů slámy se hospodářská situace rozhodně nemohla zlepšit. Tato hospodářská škoda však byla asi daleko menší než psychologický účinek, který to mělo na lidi, obzvláště na venkově, kteří byli režimem okradeni o svoje těžce nabitě majetky. A ač se sami nezmohli na odpor, měli radost a byli povzbuzeni, když viděli, že se něco dělá proti bezpráví a teroru, kterému byli vystaveni.“*⁷⁹

Odbojová skupina se tak rozhodla, že zapálí celkem 17 stohů na Hané. Celá akce vymyšlená tak, že vybrané stohy objede Ctirad Mašín a Václav Švéda na kole, nastraží zápalné zařízení tak, aby první stoh začal hořet, až budou u posledního. To se však nepovedlo, Ctiradovi Mašínovi spadl na kole řetěz a celá akce se tak zpomalila. Na požáry pak upozornili obyvatelé vesnic a příslušník SNB Jan Lecián se vydal Mašína a Švédu pronásledovat.

⁷⁸ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 53.*

⁷⁹ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 54.*

Pomohl mu s tím milicionář Stanislav Blažek, kterého Lecián po cestě potkal. Oba pak Mašina dostihli, Mašín se ale bránil střelbou a Lecián přišel při přestřelce o oko. V rámci pokusu o sabotáž tak došlo ke střelbě, Mašín v tomto okamžiku nejspíše přemýšlel stejně jako při přepadení policejních stanic a Leciána bral jako příslušníka režimu, proto střílel.⁸⁰

Na útěku zadržený Václav Švéda pak u výslechu vypověděl, že jen slyšel, jak jeden z mužů, kteří je pronásledovali, seskočil z mostu a rozsvítil svítilnu. Mašín pak podle Švédy začal nadávat a hned poté střílel. Švéda pak na kole zrychlil a Mašín, který ho dojel, mu oznámil, že muže zastřelil, druhý pak prý utekl.⁸¹

Postřelený Lecián popisuje akci podobně, nejprve se Mašina ptal, co kde hoří.⁸² Až poté ho dostihl na kole. „Podle obrysu jsem poznal, že se jedná o jednoho z mužů, za kterými jsem s Blažkem jel. Blažek tohoto neznámého muže předjel, ale já jsem těsně u něho zastavil. Muže jsem chytil za levé rameno, přičemž jsem se snažil, abych se mu podíval do tváře, a říkal jsem mu, proč mi správně neodpověděl, když jsem se ho ptal na tak vážnou věc. Neznámý muž, aniž by promluvil, vytáhl z pravé kapsy kalhot pistoli a střílel do mne. Hned na to jsem vykřikl bolestí, jelikož jsem dostal zásah do hrudníku a vzápětí druhý zásah, kterým mi bylo vystřeleno pravé oko. Hned na to jsem slyšel dva nebo tři výstřely do směru, kde byl Blažek, ale neviděl jsem, co se s ním stalo. Pak jsem ještě zahlédl, že neznámý muž odešel s kolem k polní cestě na obec Viceměřice,“ uvedl Jan Lecián ve své výpovědi.⁸³

⁸⁰ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 54.*

⁸¹ Kačor, M. (2009): *cit., d., s. 102.*

⁸² Na to Mašín odpověděl, že by to také rád věděl.

⁸³ Kačor, M. (2009): *cit., d., s. 103.*

Ve své výpovědi pak Lecián také uvedl, že vzhledem k vysokým horečkám, které měl po střelbě, by muže nepoznal. S odstupem času⁸⁴ ale Mašina poznal na fotografiích.⁸⁵

Tato odbojová akce nebývá Mašínům a jejich kolegům zpětně tak často vyčítána. Důvod je jednoduchý a to ten, že při ní neumírali lidé. I tak byl ale Lecián do konce života poznamenán Mašínovou střelbou, od té doby neměl oko.⁸⁶

Miroslav Kačor píše ve své knize *Svědomí hrdinů*, že akce se zapalováním stohů „byla jedinou odbojovou, respektive sabotážní akcí, kterou skupina na Československém území provedla.“ A podle jejich přesvědčení zároveň poslední, ohnivý pozdrav zemi, z které utíkali.⁸⁷

Odbojová skupina chtěla alespoň nějak upozornit režim, že někteří lidé s ním nejsou spokojeni. Na druhou stranu hovoří kritikové o tom, že akce se zapalováním stohů neměla velký dopad. Otázkou je, zda to byl dopad více psychologický nebo ekonomický. Škody se vyšplhaly na 250 000 Kč, informace z ministerstva vnitra dokonce uvádějí, že šlo o národohospodářské škody, které přesáhly částku jednoho milionu korun. V tomto případě se tedy dá hovořit jak o psychologickém, tak i o ekonomickém dopadu.⁸⁸

Touto akcí byla zasažena Jednotná zemědělská družstva v Postoupkách, Bezměrově, Stříbrnicích, Dřevnovicích, Vrchoslavicích, Chvalkovicích a v Pustiměři. Dále pak došlo k poškození majetku Státního statku Ivanovice a cukrovarů v Kroměříži a Doloplazích. Celkem shořelo jedenáct stohů slámy. Většina z nich byla pojištěná u státní pojišťovny, a tak skupina dosáhla, alespoň částečně, toho, co chtěla – poškodit státní majetek.⁸⁹

⁸⁴ Později si pak Lecián podle slov jeho dcera Mašina vybavil. „Takový hezký kluk,“ řekl o něm Lecián.

⁸⁵ Kačor, M. (2009): *cit., d., s. 104.*

⁸⁶ Kačor, M. (2009): *cit., d., s. 109.*

⁸⁷ Kačor, M. (2009): *cit., d., s. 104.*

⁸⁸ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 54.*

⁸⁹ Kačor, M. (2009): *cit., d., s. 100.*

Kačor si však klade jinou otázkou. Podle něj mohla mít, a nejspíše měla, tato akce opačný dopad, že odbojová skupina zamýšlela. Kačor na to nabízí jiný pohled. „Bylo však opravdu jediným smyslem akce způsobit hospodářskou škodu režimu a, jak říkají samotní aktéři, morálně povzbudit nekomunistickou část populace, především pak selský stav na venkově, který čelil násilné kolektivizaci? Proto oheň? Proto násilí? Vždyť stát měl pak důvod přitvrdit a asi i přitvrdil. Pomohlo to ožebračovaným sedlákům? Způsobená škoda – komáří bodnutí,“ píše Kačor. „Navíc to chlapci dělali (a netají se tím) také proto, že se žádnou jinou skutečnou odbojovou akcí před útekem za kopečky u Američanů nemohli chlubit. Vražda dvou policistů? Loupež necelého milionu korun ve staré měně? Krádež metraku výbušniny? O pět samopalů chudší ozbrojené síly? Co s tím?“⁹⁰ ptá se Kačor, který také kritizuje skupinu za to, jak přistupovala k lidem, jež se je snažili nějakým způsobem identifikovat. Kačor to interpretuje následovně: Každý, kdo naše (nikdy nemaskované) hrdiny byt' jen na chvíli zahlédne, ztrácí právo na život.⁹¹

8 AKCE SOUVISEJÍCÍ S ÚTĚKEM

Na problematiku odbojové skupiny bratří Mašínů existuje několik úhlů pohledu. Argumenty na obhajobu svých činů vysvětlují Mašínové jasně. Lidé si totiž podle nich neuvědomují, kdo dostával k dispozici zbraň. Byli to jen podle Mašínů *zatraceně dobře spolehliví a prověřeni komunisté*. „Takovou zbraň nedostal ledaskdo. Když se někdo rozhodl bránit státní majetek, který byl navíc ukradený, tak si o to (zastřelení – pozn. autora) říkal,“ řekl Ctirad Mašín. Právě smrt dvou policistů na policejních služebnách v Čelákovcích a Chlumci nad Cidlinou bývají Mašínům vytýkány nejvíc. „Ještě než jsme někomu stačili zkřivit vlas, komunistický režim zavraždil přes dvě stě lidí

⁹⁰ Kačor, M. (2009): *cit., d.*, s. 104 – 105.

⁹¹ Kačor, M. (2009): *cit., d.*, s. 104 – 106.

v politických procesech, byly to justiční vraždy. Další tisíce zabitých pak režim nijak nenahlásil, stovky umřely na hranicích při pokusu o útěk ze socialistického ráje,“ řekl v roce 2008 s ironií v hlase Ctirad Mašín.⁹²

Druhá strana, která Mašíny kritizuje, považuje je vrahy a zločince argumentuje tím, že vražda zůstává vraždou za každého režimu. Mašínové jsou v tomto ohledu neoblomní a snaží se vysvětlovat kontext doby. Právě začátek padesátých let byl v komunistickém Československu vůbec jedním z nejhorších období.

Proto neměli slitování s nikým, o to víc s představiteli režimu. „Strážník měl smůlu, že byl u SNB a že měl službu v den, kdy nebylo dost dobré pracovat u SNB,“ řekl Josef Mašín. Jeho bratr nastoupil na podzim roku 1948 do Bojového kurzu Svazarmu, kde se učil metody partyzánského boje, které pak mohli oba bratři využít.⁹³

Právě tato zkušenost dodala bratrům odhodlání k zabíjení lidí. V kurzu Ctirad pochopil komunistické názory, že pokud už se skupina vydá cestou teroristických činů, musí je provést s naprostou bezohledností. Hlavní je úkol, a pokud stojí v cestě tříleté dítě, je to prostě, jak říká Ctirad, smůla. Ani to člověka nesmí zastavit.⁹⁴

Proto se rozhodli k přepadení policejních služeben v Čelákovicích a Chlumci nad Cidlinou. Na svůj plán potřebovali také finanční prostředky, a tak se rozhodli, že přepadnou vůz firmy Kovolis, který vezl výplaty. S pomocí teorií politického terorismu a guerilly pak přiřadím jednotlivé akce na zmíněnou škálu.

Ještě předtím, než se odbojová skupina pustila do své neaktivnější činnosti, začali se její členové nejprve připravovat. Jejich činnost byla

⁹² MAŠÍN, Ctirad. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=02X9H41MjIQ&feature=relmfu>>

⁹³ MAŠÍN, Josef. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=FhF7QiwCzSo>>

⁹⁴ MAŠÍN, Ctirad. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=02X9H41MjIQ&feature=relmfu>>

plánovaná. Trénovali v lesích, kde si zkoušeli, jak zneškodnit soupeře. Pracovali na tom, aby se dokázali orientovat v terénu i ve tmě, součástí samostatného výcviku byly i dlouhé noční pochody.⁹⁵

Než nabrala jejich činnost větší rozměrů, pořádali i jiné menší sabotážní akce. Mezi ně patřilo rozbíjení agitačních skříněk KSČ nebo rozbíjení oken strážníků, kteří zde měli vystavené portréty Stalina. Během prvomájových průvodů pak rozhazovali v místě plánovaného průvodu napínáčky a pak se těšili z toho, když kdokoli píchl. Po vzoru Mašína staršího pak obalovali munice z leteckých kanónů asfaltem a uhelným mourem a vhadzovali je do tendrů lokomotiv. Munice pak při přiložení explodovala a vlak nemohl v jízdě pokračovat. To jsou jen začátky odbojové skupiny bratří Mašíků, vše nabralo postupem času na vyšších obrátkách.⁹⁶

„Plánovali jsme útoky, proto jsme potřebovali zbraně. Důvod proč jsme je chtěli? Měli jsme nějaké zbraně z druhé světové války od Němců a také ze skladu našeho otce. Chtěli jsme se zmocnit nových samopalů, protože německé zbraně nebyly v takovém stoprocentní stavu a také jsme jich neměli dost,“ řekl Josef Mašík.⁹⁷ Nejprve se bratři Mašíkové a Milan Paumer vloupali do městského muzea v Poděbradech. Skupina věděla, že se tam nachází čtyři samopaly, a tak si nejprve během dne pootevřeli okno a v noci se do muzea vloupali oknem. Když odcizili samopaly, zjistili, že samopaly nemají uzávěry.⁹⁸ Zbraně byly nepoužitelné, a tak je hodili do Labe. Poté se vloupali také do skladu místního Svazu brannosti, zbraně, které tam našli, však byly rezavé a také nepoužitelné.⁹⁹

⁹⁵ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 31-32.*

⁹⁶ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 31-32.*

⁹⁷ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 32.*

⁹⁸ Uzávěr je mechanismus, který postrkuje patronu do hlavně.

⁹⁹ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 32-33.*

8.1 Útok v policejní služebně v Chlumci nad Cidlinou

„Měli jsme nějaké zbraně z pozůstalosti našeho otce a plánovali jsme odstranit Čepičku (zeť Klementa Gottwalda, ministr, komunistický politik 1910 – 1990) a chtěli jsme také přepadnout autobus, protože „esenbáci“ měli školu, která jezdila z Kolína do Milovic. Jezdili určitý den v týdnu na střešnici. Tehdy byla policie vybavena novými zbraněmi, tak jsme se rozhodli, že potřebujeme něco nového.“¹⁰⁰

Odbojová skupina potřebovala pro svoji činnost zbraně a nejlepším cílem byli podle mínění jejích členů policejní služebny. „Věděli jsme tedy, že na služebnách jsou nové zbraně. Naším cílem tak byl Chlumec, tam jsme to chtěli udělat.“¹⁰¹ První takovou akci s cílem získat zbraně podnikla skupina 13. září 1951. Milan Paumer a Josef Mašín odjeli vlakem do Prahy, tam si vzali taxi, které je mělo dovézt do Chlumce nad Cidlinou, kde měli v plánu získat zbraně z tamní policejní služebny. Mašín s Paumerem přikázali taxikáři Eduardovi Šulcovi, aby v lese u Kerska zastavil. S pistolí v ruce ho pak přiměli, aby jim automobil přenechal. Chtěli ho rovněž uspat v lese chloroformem, ale Šulc argumentoval tím, že má slabé srdce, a tak ho Mašín s Paumerem jen nechali v lese.¹⁰² Když dorazili do Chlumce na tamní policejní služebnu, nahlásili ztrátu motorky a Oldřich Kašík je pustil do služebny.¹⁰³

Podle původního plánu chtěli policistu jen omráčit ranou tupým předmětem do hlavy. Po úderu se ale Kašík vzpamatoval, a když vytáhl na

¹⁰⁰ MAŠÍN, Josef. Přepadení stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 2. 4. 2011 [cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW

<http://www.youtube.com/watch?v=ekiYX_-Hahk>

¹⁰¹ MAŠÍN, Josef. Přepadení stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 2. 4. 2011 [cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW

<http://www.youtube.com/watch?v=ekiYX_-Hahk>

¹⁰² Šulc byl pak obviněn, že byl spolupachatelem. Soudu se totiž nezdálo, že s akce vyvázl bez zranění. Strávil rok ve vazební věznici a pak byl propuštěn na svobodu. Když se Paumer s Mašínem vraceli z Chlumce, Šulc stál na silnici a snažil se zastavovat projíždějící auta, aby o krádeži informoval. Tento moment se v textech zastánců činnosti odbojové skupiny objevuje jako důkaz toho, že její členové neměli zájem zabít civilní obyvatelstvo.

¹⁰³ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 33.*

Paumera s Mašínem zbraň, Mašín ho zastřelil dvěma ranami. „My jsme ho nechtěli vlastně zabít, proto jsme řekli, že ho klepneme přes hlavu. Jenomže se ukázalo, že to nestačilo, protože on se postavil na odpor, ta rána byla vedena zřejmě na nesprávné místo. Dopadlo to tak, že jsem ho musel zastřelit,“ uvedl Josef Mašín.¹⁰⁴ Oba pachatelé se báli, že střelba by mohla upoutat pozornost okolí, nevěděli také, jestli je na služebně ještě někdo jiný. Z místa činu tedy odjeli bez úspěchu. První obětí činnosti odbojové skupiny se tak stal policista Oldřich Kašík. Ohledně vyšetřování smrti Kašíka se pak objevily nesrovnalosti při vyšetřování, podstatné je však to, že Mašín zastřelil Kašíka z toho důvodu, aby si vzhledem k okolnostem zachránil život. Po tomto neúspěšném pokusu se ale odbojová skupina nenechala odradit a vymyslela další plán, tím byl útok na další policejní služebnu.¹⁰⁵

8.2 Útok v policejní služebně v Čelákovících

O 15 dnů později, 28. září 1951, se odbojová skupina rozhodla pro další přepadení policejní služebny, tentokrát byly cílem Čelákovice. Josef Mašín se akce zúčastnit nemohl, nahradil ho Zbyněk Janata. Na „akci Čelákovice“ se podílel ještě Milan Paumer a Ctirad Mašín. Nočním vlakem odjeli do Prahy, pak si zavolali sanitku¹⁰⁶ a řidiče společně se zdravotníkem přivázali ke stromu a uspali chloroformem.¹⁰⁷ Na místo pak na kole dorazil policista Jaroslav Honzátko, kterého spoutali a v sanitce dovezli na policejní služebnu v Čelákovících. Tam, stejně jako v Chlumci, požadovali vydání zbraní.¹⁰⁸ „Uvnitř jsme se příslušníka zeptali, kde jsou zbraně. Nejdřív se neměl k odpovědi a celou dobu si nás upřeně ve světle prohlížel. Po důkladné prohlídce ukázal hlavou na skříň, opatřenou mohutnou kovanou

¹⁰⁴ Rambousek, O. (1990): *Jenom ne strach*. Praha: Nezávislé tiskové středisko, s. 49.

¹⁰⁵ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 33 - 34*.

¹⁰⁶ Přivolali záchrannou službu do lesa, kde nahlásili smyšlenou nehodu, aby se pak mohli zmocnit vozidla.

¹⁰⁷ Tato část příběhu byla během komunistického režimu dezinterpretována mimo jiné v seriálu Třicet případů majora Zemana, kde měl Mašín jednoho z mužů, kteří přijeli sanitkou, zabít.

¹⁰⁸ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 35*.

závorou a velkým visacím zámekem. Na dotaz prohlásil, že klíče má velitel stanice. Nezdržovali jsme se nějakým hledáním nebo zjišťováním pravdy. Almara byla dřevěná, odstrčili jsme skříň ode zdi a společnými silami ji porazili na zem. Vzadu byla jen slabá prkna, která jsme bez potíží prošli. Našli jsme plno pistolí, starých střepů, zřejmě zabavených, ale také pět samopalů, dost zásobníků a několik druhů služebních pistolí. Soudruhu, povídám, teď tě musíme uspat, abys nám neudělal nějaké zmatky, než zmizíme. Byl to velmi nepříjemně vypadající chlap, asi se značnou zkušeností, soudě podle toho, jak si při všem počínal. Nebylo vyhnutí. Bylo jasné, že necháme-li ho naživu, jistě podá náš podrobný popis," uvedl Ctirad Mašín.¹⁰⁹

Toto je místo, které vzbuzuje v činnosti odbojové skupiny asi největší rozruch. Mašín se po naložení věcí do auta na služebnu vrátil a spoutaného Honzátka usmrtil nožem. Pavel Pečínka¹¹⁰ v tomto případě charakterizuje čin jako teroristický. „Zabití zajatého policisty a civilního pokladníka spolu se zmrzačením obyčejného hasiče dělá z Mašínů zároveň i teroristy.“¹¹¹ Mašínové pak argumentovali jasně, byli si vědomi, že pokud by Honzátko přežil, vedlo by to k jejich dopadení a potrestání. Dvě akce v rychlém sledu za sebou a navíc ve stejném regionu vyvolali rozruch v okolí. Odbojová skupina tak věděla, že další přepadení stanice by mohlo znamenat odkrytí jejich činnosti. Jejich přepadení stanice v Čelákovících bylo, co se týče získaných zbraní, úspěšné, a tak nebylo nutné podnikat další podobné akce.¹¹²

¹⁰⁹ Rambousek, O. (1990): *cit., d., s. 52.*

¹¹⁰ Redaktor internetového serveru Blisty.cz

¹¹¹ PEČÍNKA, Pavel. Mašínové: partyzáni i teroristé zároveň. *Blisty*. [online]. 30. 11. 2005 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.blisty.cz/art/25957.html>>

¹¹² Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 34 – 37.*

8.3 Přepadení vozu Kovolisu

„Zbyněk pracoval v závodě Kovolis a věděl, kdy povezou výplaty, kdo je poveze a jak jsou ozbrojení. Ale ty informace nebyly naprosto správné. Myslel, že ozbrojený bude jenom jeden, měly tam být celkem dvě osoby. Navíc ale vzali kuchařku. My jsme věděli, že řidič Kočí je ozbrojený. Představili jsme se, že jsme od SNB. Původně jsme sháněli uniformy, ale to se nám nepodařilo, tak jsme vytvořili takovou milicionářskou uniformu.“¹¹³

K tomu, aby mohla odbojová skupina fungovat, podnikat sabotáže a přemýšlet nad odchodem na západ, potřebovala peníze. Do chvíle, než Josef Mašín a Václav Švéda přepadli vůz firmy Kovolis, financoval vše Mašín z vlastních peněz. Odbojová skupina si také půjčovala od rodinných příslušníků. Takový stav byl ale do budoucna neúnosný, hlavním problémem bylo přemísťování se na plánované akce. A tak přišel s nápadem Zbyněk Janata, který pracoval ve firmě Kovolis Hedvíkov. Napadlo ho, že by skupina mohla přepadnout vůz, který vezl výplaty zaměstnancům. Záměr se všem líbil, a tak už stačilo jen vybrat příhodné místo k přepadení. Myšlenkový pochod odbojové skupiny byl takový, že peníze, které ukradnou, budou chybět podniku vlastněnému státem. Peníze se k zaměstnancům stejně dostanou, a tak bude poškozen pouze stát.¹¹⁴

První plánovaná akce v polovině července nevyšla¹¹⁵, a tak musela skupina počkat dalších 14 dní, kdy vůz Kovolisu znovu vezl výplaty. Josef Mašín i Václav Švéda se na přepadení dobře připravili, sehnali si uniformu Lidových milic a Švéda vyrobil policejní terč, kterým chtěl automobil zastavit. Když se vůz Kovolisu blížil, vystoupil Švéda na silnici a vůz zastavil. K překvapení byli ve voze čtyři lidé. Kromě řidiče Františka Kočího také

¹¹³ MAŠÍN, Josef. Přepadení stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 2. 4. 2011[cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=ekiYX_-Hahk>

¹¹⁴ Masin, B. (2005): *cit., d.*, s. 121 – 129.

¹¹⁵ Milan Paumer měl dát znamení Josefu Mašínovi a Václavu Švédovi, ale při čekání na vůz Kovolisu usnul v trávě a akce tak musela být odložena na další termín. Milan Paumer se druhé akce nezúčastnil, toho času už byl na vojně na Slovensku.

bezpečnostní referent Karel Skokan, který seděl vepředu. Na zadním sedadle pak byl účetní a pokladník Josef Rošický a spolu s ním Ludmila Minaříková, kterou řidič neplánovaně svezl. Švéda požadoval doklady a Skokanovi se celá událost zdála podezřelá a chtěl naopak legitimovat Švédu. V tom se objevil Josef Mašín s pistolí v ruce a argumentoval tím, že nutně potřebují auto, aby dojeli do další vesnice k neplánované akci. To se posádce automobilu nezdálo a Mašín pak požadoval zbraň. Skokan se přiznal, že je ozbrojen a zbraň odevzdal. Kočí společně se Skokanem odešli se Švédou a Mašín pak nasedl do auta, aby odjel dále, kde chtěl získat potřebné peníze. Rošický na něj ale za jízdy zaútočil, a když Mašín zastavil, oba vystoupili. Rošický vytáhl zbraň, to samé chtěl udělat i Mašín, ale jeho pistole mu vypadla ve voze. V tu chvíli stál před ozbrojeným Rošickým, který na něj mířil. Mašín se snažil celou situaci vysvětlit a přibližoval se k účetnímu. Když byl dostatečně blízko, udeřil Rošického zespoda do ruky a nacvičeným chvatem ho strhl k zemi. Když mu dostal ruku za záda i s pistolí, zmáčkl dvakrát spoušť. Rošický byl po zásahu mezi lopatky na místě mrtvý. Minaříkovou pak přinutil zůstat na místě a vyhledal Švédu, který byl se Skokanem a Kočím asi o kilometr dál. Poté sebrali aktovku s penězi a z místa odjeli.¹¹⁶

Josef Mašín o tom Ústavu pro studium totalitních režimů řekl: „Když jsem se Rošického ptal, jestli je ozbrojený, řekl, že není. Protože tam byla tlustá kuchařka, kterou jsme ani nemohli z auta dostat ven, řekli jsme, že já pojedou autem. Říkal jsem si, že nejsou ozbrojení a bylo jen pár set metrů k takové bažantnici. Měli jsme v plánu, že je tam svážeme a vezmeme si to auto, nechtěli jsme nikomu nic udělat. U bažantnice se po mě ze zadního sedadla vrhnul Rošický, chytil volant, strhl volant do strany a skoro jsme vjeli do příkopu. Jak jsem zabrzdil, tak on vlétl dopředu a já vyskočil z auta. On vyšel ze dveří a mezitím vytáhl z kapsy pistoli. Byl nějakých šest metrů ode mě, sáhl jsem pro pistoli, o které jsem si myslel, že jí mám v kapse. Ale vypadla mi v autě, jak jsem brzdil. Stál tak proti mně s nabitou pistolí, tak

¹¹⁶ Masin, B. (2005): *cit., d.*, s. 123 – 130.; Chalupová, M. (2011): *cit., d.*, s. 48 – 53.; Rambousek, O. (1990): *cit., d.*, s. 59 – 68.

jsem ho zkoušel blafovat a říkat, že se musí jednat o nějaký omyl. Šel jsem mezitím k němu, tyhle věci jsme cvičili. Skočil jsem po něm a vyrazil mu pistolí nahoru do vzduchu. Stočil jsem mu ruku za záda, nastavil jsem mu nohu a v tom jsme oba upadli do příkopu. Držel pistolí v pravé ruce, sáhl jsem na spoušť a přes jeho prst dvakrát zmáčkl a byl konec pana Rošického.“¹¹⁷

Podle informací Zbyňka Janaty skupina věděla, že v autě se převáží kolem milionu korun na výplaty zaměstnancům. Různé zdroje uvádějí rozdílné informace, Barbara Masin ve své knize *Odkaz* píše, že odbojová skupina získala „akcí Kovolis“ 850 000 korun ve stokorunových bankovkách.¹¹⁸

Skupině tak odpadly starosti s financemi, situace, kdy vše financoval Mašín, už byla neúnosná. Nyní měla pětice k dispozici necelý milion korun, který využívala hlavně na sabotážní a odbojové akce na směřování své činnosti k útěku za hranice. Proto si pořídili dva motocykly, aby vyřešili asi největší problém, kterým byla doprava. Důležité byla také rozhodnout, jak se bude s penězi nakládat. Proto se skupina rozhodla, že finance svěří Borku Novákovi, bratrovi Zdeny Mašínové. Ten měl přidělovat peníze na jednotlivé akce.¹¹⁹

V historických pramenech se objevují spekulace, jak to bylo se smrtí Rošického. Miroslav Kačor ve své knize *Svědění hrdinů* píše o tom, že smrt Rošického byla podobná jako smrt Oldřicha Kašíka, kterého Mašín zabil v bezvědomí. Opak tvrdí ve své knize *Odkaz* Barbara Masin a také Bezpečnost se nesnažila tuto verzi potvrdit.¹²⁰

V závěru se tady budu snažit rozdělit „akci Kovolis“ na dvě části. Tedy na samotný čin odcizení finanční hotovosti státnímu podniku a následně vraždu

¹¹⁷ MAŠÍN, Josef. Obklíčení u stanice Waldov. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 5. 4. 2011 [cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=_VhTsaXn6iE>

¹¹⁸ Masin, B. (2005): *cit., d., s. 129*.

¹¹⁹ Masin, B. (2005): *cit., d., s. 129*; Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 52*.

¹²⁰ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 50 – 51*.

Josefa Rošického. Každá část se nechá chápat jinak v souvislosti s protirežimní činností.

8.4 Útěk na západ

Nutno připomenout, že když skupina zahájila svůj útěk do západního Berlína na podzim roku 1953, byli její členové velmi mladí. Josefovi Mašínovi bylo 21 let, Ctiradovi Mašínovi 23 let, Milanovi Paumerovi 22 let, Zbyňku Janatovi 21 let a Václav Švéda byl nejstarší, v době útěku mu bylo 32 let.

Odbojová skupina za sebou v Československu nechala dva mrtvé příslušníky SNB, nejtěžší úkol, dostat se do západního sektoru Berlína je ale teprve čekal. Během cesty na sebe začali poutat čím dál větší pozornost. Největší akcí byl pokus o jejich zadržení ve vlakové zastávce v městečku Uckro, odkud se odbojová skupina dokázala dostat. Právě Uckro bylo „spouštěcím mechanismem“ v německém pátrání po odbojové skupině. Do následné akce pak bylo zapojeno několik tisíc policistů. Některé odhady hovoří i o počtu dvaceti tisíc příslušníků Volkspolizei (VoPo). Za odbojovou skupinou nakonec zůstali čtyři němečtí policisté. Kam bychom zařadili tyto činy na škále mezi terorismem, partyzánskou válkou nebo případně odbojem? S pomocí daných teorií vše shrnu v závěru.

I když se skupina na útěk za hranice Československa dlouho připravovala, jejich původní plán a očekávání byla naivní. Měli jen zevrubnou mapu východní části Německa, přesné mapy bylo v tomto období těžké sehnat. Poté, co se o činnosti skupiny dozvěděla StB, musela si o mapu oblasti zažádat na německé straně. Skupina cestu na hranice podcenila také v tom smyslu, že jen čtyři z pěti členů byli ozbrojení. Původně si mysleli, že do Berlína dorazí za několik dní, a tak si na cestu nebrali ani teplé oblečení. O tom, že překročili hranice, se dozvěděli až tím způsobem, že rozeznali němčinu v některé z vesnic. V tu dobu si všichni členové skupiny mysleli, že

nejtěžší část cesty mají za sebou. Opak byl ale pravdou. V cestě do západní části Berlína je pak čekalo ještě několik přestřelek a vůbec netušili, kolik stovek a později i tisíců příslušníků německé policie po nich bude pátrat. Podle informací berlínského Bundesarchivu překročila skupiny hranice v noci z 3. na 4 října roku 1953. V tu dobu byla situace v Německu velmi napjatá, místní dělníci chystali stávky a celý stát byl pod velkou kontrolou. Vše souviselo se smrtí Stalina a s pokusem o to svrhnout vládu. Režim tak musel být na pozoru a o to víc tak měla skupina ztíženou cestu.¹²¹

Skupina pěti Čechů neměla k dispozici ani moc peněz, a tak musel nastalou situaci řešit Václav Švéda, který v některé z vesnic prodal hodinky.¹²² Skupina chtěla pokračovat ve strategii, která v Československu slavila úspěch, tedy zastavování vozů na odlehlých silnicích a následná krádež auta. Skupina pěti Čechů na sebe však upozornila krátce po překročení. Rozhodli se totiž, že zastaví jeden z vozů. Řidiče pak podle klasického scénáře odvedli do lesa, kde ho svázali padákovou šňůrou a uspali chloroformem. Tentokrát se ale akce nepovedla. Přepadený se nechal klíčky od auta od sebe, a když členové skupiny přišli k autu, stál před ním cyklista, který jel právě kolem. Přiblížit se autem skupině nepodařilo a jen na sebe upozornila nepovedeným pokusem o přepadení vozu. Když cyklista, který pochopil celou situaci, začal křičet o pomoc, Janata pro výstrahu vystřelil do vzduchu a skupina se pak dala na útěk. Německá policie se o události dozvěděla ještě tentýž den. Nepovedené přepadení se stalo poblíž německo-českých hranic 6. října 1953 kolem třiadvacáté hodiny. V tu dobu před sebou měla skupina, oproti jejímu názoru, ještě dlouhý kus cesty.¹²³

¹²¹ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 59 – 66.*

¹²² Švéda měl štěstí, že narazil ne Němce, který byl také odpůrcem režimu, a tak Švédovi rád pomohl. Když Švédu zatkli a musel k výsledku, nikoho z německých občanů, kteří mu při cestě pomohli, neprozradil. Vždy se snažil mizit a uváděl i mylné informace o tom, jak je skupina vyzbrojená a jaké jsou její cíle.

¹²³ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 60 – 67.*

8.5 Přestřelka ve vlakové stanici Uckro

O činnosti odbojové skupiny po překročení hranic nejlépe vypovídají osobní zápisky Josefa a Ctirada a Milana Paumera v knize *Cesta na severozápad*. Akci v stanici v Uckru popisují i další publikace, ale k popisu celé události bude nejrelevantnější používat právě osobní zápisky členů skupiny. Vzhledem k rozporuplným pohledům na činnost odbojové skupiny v Československu a České republice se Mašínové a Paumer rozhodli publikovat pouze tu část, která se týkala jejich činnosti za hranicemi republiky. Proto bude publikace *Cesta na severozápad* stěžejní pro popis událostí po překročení hranic.

Když získali nějaké peníze, rozhodli se, že si část cesty zkrátí vlakem. I když to s sebou přinášelo riziko prozrazení, skupina se tak rozhodla. Z Esterweldy chtěli jet vlakem 10. října dvě hodiny po půl noci, a tak šli hodinu před půlnocí koupit lístky. Už při nákupu začaly obavy. Žena, která jim pět lístků prodávala, se neustále ptala, to byla předzvěst jejich následných problémů ve stanici Uckro. „Tato pozdní hodina byla zvolena k nákupu, protože se dalo očekávat, že na nádraží již nikdo nebude. Václav kupoval lístky, zatím co ho Pepa zajišťoval. Baba prodávající lístky měla zájem, proč chceme zrovna pět lístků. To bylo velmi podezřelé a později jsme se k této události stále vraceli, protože se zdálo, že zde u té pokladny začaly naše potíže,“ uvedli Mašínové a Paumer ve své knize *Cesta na severozápad*.¹²⁴

Jak se později ukázalo, jejich obavy byly oprávněné.¹²⁵ Žena skutečně muže nahlásila. Výpravčí ve stanici Uckro dostal informaci okolo půl čtvrté hodiny, že se do stanice v Uckru blíží skupina mužů, kteří jsou podezřelí, a lámanou němčinou si kupovali lístky. Výpravčí pak upozornil velitele místní policejní stanice komisaře Hermanna Grumminoho a ten předal informaci dál

¹²⁴ Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *Cesta na severozápad*. Praha: Academia, s. 109

¹²⁵ Podle Josefa Mašína bylo dalším z důvodů podezření to, že měli jiné oblečení. Němci měli typické čepice s kšiltem a po stranách s klapkami na uších. Češi měli barety a jiné oblečení. I to bylo podle Mašína jedním z důvodů, že žena na stanici dala hlášení do Uckra.

Okresní služebně Lidové policie v Luckau. Na místo pak vyrazila osmičlenná skupina policistů. Ve 4:00 už na odbojovou skupinu čekali příslušníci policie. Tak to uvádí Zpráva o vyšetřování vraždy komisaře Hermanna Grumminiho v Luckau 10. října 1953.¹²⁶

Původně členové skupiny přemýšleli nad tím, že by vlakem jeli dál, než do místa, kam měli koupené jízdenky. Tento návrh však zavrhli a vystoupili podle původního plánu v Uckru. Vlak měl na místo dorazit v 4:10. Ctirad po vystoupení prošel kolem příslušníka VoPo, ten na něj ale nijak nereagoval. Pokračoval tak kolem vrátného, kterému ukázal lístek. Josefovi se situace zdála podezřelá už po příjezdu. U stanice spatřil několik příslušníků VoPo, ti byli rozděleni podél vlaku a podle jeho slov to vypadalo, že na někoho čekají. „Václav byl několik kroků přede mnou. Došel jsem ho a řekl jsem mu, že jsem viděl několik ozbrojených policistů. Docházeli jsme ke dveřím, ale než jsme mohli projít, přiskočil z levé strany zezadu mladý VoPo s pistolí v pochvě, postavil se do dveří s rukama v bok a hlásí: Die Personalausweise, bitte.¹²⁷ Václav se usmál a povídá, že je Řek.¹²⁸“ Poté zastavili policisté i další členy skupiny, Ctirad se pokoušel situaci vyřešit s úsměvem, ale policie trvala na důkladné kontrole.¹²⁹

„VoPo nás zavedl do postranní chodby, kde u zdi stály dvě lavice. Okna byla zamřížovaná a na konci chodby bylo vidět několik zavřených dveří. VoPo povídá: „Tady počkáte, sedněte si, já hned přijdu.“ Šli jsme s ním, protože jsme mysleli, že nás zavede na strážnici, kde je hochy v klidu odzbrojíme, uspíme a bez hluku se ztratíme.¹³⁰ Vzápětí jsme však viděli, že jsme se přepočítali a že to bylo celé mnohem vážnější, než jsme si mysleli. VoPo se obrátil jako k odchodu, ale v tentýž okamžik se od nástupiště přihnalo asi osm nebo deset VoPo v černých uniformách se zbraněmi v rukou

¹²⁶ Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *cit., d.*, s. 109.

¹²⁷ Die Personalausweise, bitte – v překladu „průkazy, prosím“

¹²⁸ Mnoho řeckých komunistů uteklo do komunistických zemí po porážce povstání v Řecku a pracovali na různých místech jako dělníci.

¹²⁹ Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *cit., d.*, s. 113.

¹³⁰ Josef Mašín v zápiscích také uvedl, že skupina byla připravená uniknout služebním vozem policie. I tak zněl jeden z původních krizových plánů.

a někteří si je již v běhu připravovali. Bylo slyšet cvakání uzávěrů a pojistek. VoPo s puškou v ruce zařval: „Hände hoch!“, a poněvadž jsme nereagovali dost rychle, tak zařval ještě jednou,“ uvedli Mašínové a Paumer ve svých zápiscích z útěku.¹³¹

Podle vzpomínek Milana Paumera měli členové skupiny vesměs ruce nahoře a komisař se poté vrhl na Ctirada a strhl ho k zemi. Ihned poté se ozvala rána. Paumer pak už jen viděl muže, jak leží na zemi hlavou dolů a má střelnou ránu na hlavě. Paumer se pak vydal na útěk a za sebou ještě slyšel výstřely. V tu dobu byli ještě ostatní členové skupiny vevnitř. K Paumerovi se pak venku připojili Mašínové, Švéda zmizel a pro Janatu se stala přestřelka v Uckru osudnou, byl zadržen.¹³² Před stanicí stáli policisté, i jim se Mašínům a Paumerovi podařilo uniknout. Na rozdíl od Paumera byl Josef Mašín v přestřelce aktivnější. „Díval jsem se na Vopo, jak se obrací, a za ním za rohem se vynořovala celá banda VoPo, kteří ládovali bouchačky v běhu. Jeden z nich dvakrát zařval „Hände hoch!“ Nerozhodně jsem zastavil ruce na poloviční cestě, poněvadž vlevo jsem viděl nějaký zmatek okolo Radka. Sáhl jsem pro zbraň do náprsní kapsy. Vytáhl jsem pistoli a namířil na VoPo stojícího přede mnou s pistolí v ruce a moje rána se smísila s přívalem střelby. Vypálil jsem ještě několik ran a spěchal ven, jelikož okolí vypadalo velmi nezdravě. V chodbě ležela tři těla a na zemi byla krev. Vzduch čpěl střelným prachem. V hale nebyl vůbec nikdo, jen ve dveřích na nástupiště se snažila směsice policistů a civilistů prodrat se úzkými dveřmi. Výběrčí lístků už nebyl na svém místě. Namířil jsem tím směrem a vypálil jednu ránu,“ popsal situaci ve stanici v Uckru Josef Mašín. „Ohlédl jsem se a viděl jsem na konci chodby Radka. V chodbě se vznášel kouř a bylo ticho. Vyběhl jsem, zatočil doleva, kde jsem viděl ubíhat dvě postavy. Okolo nákladního auta před nádražím nebyl nikdo. Po uběhnutí určité vzdálenosti jsem se ohlédl a

¹³¹ Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *cit., d.*, s. 113.

¹³² Podle slov Josefa Mašína Zbyněk Janata v rychlém sledu událostí zazmatkoval a po úniku ze stanice běžel jiným směrem než Mašínové, Paumer a Švéda. Ostatní se po pár stech metrech setkali a pokračovali v útěku dál směrem podél železnice.

viděl jsem Radka vybíhat z nádraží. Řval jsem na něj, aby si pospíšil. Radek mě doběhl a společně jsme se připojili k Milanovi a Václavovi.“¹³³

V době, kdy zazněla druhá výzva, aby pětice mužů zdvihla ruce vzhůru, měl Ctirad ruce v kapsách a v pravé ruce držel zbraň 9mm P38. „Přede mnou stojící komisař¹³⁴ se na mě vrhl a zasadil mi pěstí ránu do prsou, po níž jsem šel dolů na lavici. Za ním stál VoPo s připravenou pistolí v ruce.¹³⁵ Vyskočil jsem a v tentýž okamžik jsem vytáhl pistolí z kapsy a namířil ji na muže stojícího za komisařem a zmáčkl spoušť. Cvaklo to, ale rána nevyšla. Selhala patrona. Bleskurychle jsem znovu nabil, znovu namířil na muže s pistolí a vystřelil. Účinek jsem neviděl, protože se na mě zrovna vrhl komisař. V tentýž okamžik se strhla palba, která duněla v chodbě jako hrom a nebylo možno ani rozeznat jednotlivé výstřely. Komisař stál asi dva kroky přede mnou, ale neměl ani čas zakročit. Teprve když jsem vypálil, srazil mě na zem a začali jsme zápasit zatím co okolo nás, vlastně nad námi, bzučely koule a hučely výstřely. Padli jsme hlavami směrem do chodby. Váleli jsme se po zemi, komisař byl nahoře. Držel mi ruku, v níž jsem měl pistolí a snažil se dostat se mi na krk. Během zápasu jsme se otočili hlavami směrem k lavicím. S největším vypětím se mi podařilo dostat se jedním švihem nad něj. Pustil moji ruku, v níž jsem měl zbraň. Nasadil jsem mu ústí pistole na žebra a spustil. Trhl sebou a jeho odpor přestal. Vyskočil jsem od nehybného těla na nohy. Na zemi jsem viděl mého komisaře a mezi mnou a východem ležela ještě dvě další těla. Zpod nich se šířily veliké kaluže krve přes celou chodbu a ve vzduchu plula oblaka kouře. Mimo mě nebyl v chodbě nikdo, tj. nikdo živý. Přeskočil jsem postavy ležící mi v cestě a utíkal jsem s pistolí v ruce k východu.“ Ctirad Mašín se pak připojil ke svému bratrovi a společně pak dohnali Paumera se Švédou. Pro Zbyňka Janatu cesta do Berlína skončila právě ve stanici Uckro, kde byl chycen.¹³⁶

¹³³ Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *cit., d., s. 115 – 117.*

¹³⁴ S největší pravděpodobností to bylo komisař Hermann Grummini.

¹³⁵ Příslušník Volkspolizei měl podle Ctirada Mašína stejnou zbraň jako on, tedy P38.

¹³⁶ Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *cit., d., s. 117 – 119.*

Pak už jen skupina řešila, jak postupovat dál. V úvahu připadalo vrátit se kousek na jih a pokračovat jinou cestou, až se situace zklidní. Nakonec pokračovali na sever. V tu dobu však nikdo z nich netušil, jak rozsáhlou akci německá policie spustí. V pozdějších dnech pracovalo na zastižení české skupiny několik tisíc¹³⁷ příslušníků policie.¹³⁸

8.6 Přestřelka u Waldova

Po úniku ve stanici v Uckru musela skupina ujít ještě dlouhou část cesty a dalším místem, kde museli bojovat o svůj život se zbraní v ruce, bylo u Waldova. Německá policie nasazovala stále více příslušníků a právě u Waldova dosahovala akce proti odbojové skupině charakteru války. Čtveřice se skrývala v malém lese a policie je obklíčila. „Utíkali jsme z vesnice a policie nás pronásledovala, pak jsme se dostali do malého lesíka u vesnice Waldov, kde nás obklíčili. V tu chvíli bylo kolem nás tisíc dvě stě policistů. Lesík byl malý, asi dva hektary. Na místo začali přijíždět autobusy s policisty, věděli jsme, že po nás jdou. Při střelbě byl zasažen Václav Švéda,“ vzpomínal Josef Mašín. Policie přitom nevěděla, kde přesně se čtveřice Čechů nachází, i tak spustila namátkovou střelbu. Nasazení byli i psi, ani ti však členy skupiny neodhalili. „Můj bratr měl štěstí, že trefil a zastřelil dva policisty. Ti přitom vůbec nevěděli, odkud střelba jde. Myslel si, že jsme vyzbrojení kulomety, protože nepředpokládali, že bych někdo mohl někoho zasáhnout přesně na tak velkou vzdálenost jednou ranou. VoPo se pak bouřili a nechtěli jít prohledávat les, kde jsme byli, když viděli, jak dopadli dva jejich kolegové. S povellem, aby postupovali dál, nesouhlasili a vedení pak

¹³⁷ Některé odhady hovoří až o počtu dvaceti tisíc policistů, kteří postupně obklíčili místa, kde se odbojová skupina nacházela.

¹³⁸ Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *cit., d.*, s. 117 – 119.

bylo nucené je stáhnout zpět. Byla to vzpoura. Že se stáhli zpět, nás zachránilo,“ uvedl Josef Mašín.¹³⁹

Policie samozřejmě na místě zůstala a chtěla čtveřici mužů zadržet. Když se začalo stmívat, dorazili na místo vozy, které se postavily kolem celého lesa a na místa, kudy by mohli Češi uniknout, mířily světelné reflektory. V tu dobu už Švéda bojoval o život, po zásahu kulkou ztratil hodně krve a byl zesláblý. „Měli tam reflektory a tlampače a volali na nás, ať se vzdáme, že se nám nic nestane. Bylo nám jasné, že se nevzdáme. Domluvili jsme se, že se pokusíme proniknout mezi auty, bylo to nějakých sto metrů. Rozloučili jsme se s Václavem, protože už dál nemohl. Dohodli jsme se také, kam budeme střílet při našem plánovaném útěku. Nakonec jsme se my tři dostali za policejní vozy. K našemu překvapení jsme tam našli i Václava, který sebral poslední síly na útěk. Dali jsme se na útěk a i nadále po nás svítili a stříleli. Nakonec se nám podařilo uniknout,“ řekl Josef Mašín. Švéda už s nimi ale dál jít nemohl, a tak se s ním členové skupiny znovu rozloučili, tentokrát naposledy¹⁴⁰. Švédu našli druhý den při prohledávání lesa. Jeho původní plán, že se pokusí dostat se k hájovně a vyhledat pomoc, nevyšel.
141

Tento moment bude zajímavý při zkoumání souvislostí s partyzánskou válkou. V závěru se budu snažit hledat paralely právě na tomto příkladu. Akce proti české odbojové skupině byly stále větší a do akce se zapojovaly tisíce policistů. V tomto směru dosahoval zásah proti, nyní už jen čtyřem, členům skupiny charakter války. V době, kdy se skupina dostala za hranice, bylo jasné, že politika zůstává v pozadí a že skupině jde o život a o to, aby se dostala do nejdříve do západní části Berlína.

¹³⁹ MAŠÍN, Josef. Obklíčení u stanice Waldov. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 5. 4. 2011 [cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=_VhTsaXn6iE>

¹⁴⁰ Původní plán byl takový, že si každý nechá jeden náboj, aby si mohl v krizové situaci vzít život a ubránit se tak nejen výslechům, ale také proto, aby při nich nic nevyzradil. Švéda byl ale v takovém stavu, že si sám na život sáhnout ani nemohl.

¹⁴¹ MAŠÍN, Josef. Obklíčení u stanice Waldov. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 5. 4. 2011 [cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=_VhTsaXn6iE>

9 KAM ZAŘADIT ODBOJOVOU SKUPINU

Zcela mimo zkoumanou škálu terorismu, partyzánské války nebo odboje staví činy Mašínů a spol. politolog Jan Bureš. Tvrdí, že Mašínové šli za svým cílem z jednoho prostého důvodu a tím bylo vlastní blaho a vlastní prospěch. Bureš také zpochybňuje státní vyznamenání, které udělil Mašínům tehdejší předseda vlády Mirek Topolánek. Zároveň také zpochybňuje informace o tom, že by Mašínové a Paumer po svém útěku do Západního Berlín a posléze do Spojených států, kde vstoupili do americké armády, měli snahu o to, zasloužit se o svobodné Československo. To je v rozporu s tvrzením členů odbojové skupiny, ti se podle vlastních slov právě o toto chtěli pokusit. Ihned po nabití sil po cestě do Berlína se Mašínové a Paumer zajímali o situaci v Československu a měli v plánu jako agenti vrátit se do rodné země a pomoci s bojem proti komunismu. Popřípadě pomoci dalším členům k útěku za hranice.¹⁴² Podle Bureše je také nepravdivá informace o tom, že by odbojová skupina chtěla spáchat atentát na tehdejšího prezidenta Klementa Gottwalda. V případě Burešova názoru se tedy nemůžeme přiklonit k žádné ze zkoumaných variant.¹⁴³

Na články v médiích, které reagovaly a zpochybňovaly plány odbojové skupiny na atentát na prezidenta, reagovali i Mašínové a Paumer. Ústavu pro studium totalitní režimů napsali v roce 2008 otevřený dopis. V něm se mimo jiné píše: Považuji za nutné napravit zprávy opětovně se objevující v českém denním tisku v souvislosti s uveřejněním dokladů o činnosti naší skupiny z archivů StB, které se týkají výpovědí našeho strýce, Ctibora Nováka, během jeho výslechů po našem odchodu z Československé republiky a jeho zatčení. V těchto záznamech Ctibor Novák vypovídá o plánu naší odbojové skupiny zlikvidovat vysoké hodnostáře komunistického režimu tehdejší

¹⁴² Masin, B. (2005): *cit., d.*, s. 231.

¹⁴³ BUREŠ, Jan. Politolog Bureš: Mašínové nejsou hrdiny. Šlo jim o vlastní blaho. *Idnes*. [online]. 2. 1. 2012 [cit. 2012-15-04]. Dostupné z WWW <<http://masinerie.blog.idnes.cz/c/238929/Politolog-Bures-Masinove-nejsou-hrdiny-Slo-jim-o-vlastni-blaho.html>>

Československé republiky, Klementa Gottwalda, Alexeje Čepičku, Antonína Zápotockého a další. Dále informace o plánech naší skupiny na vyhození vlaku vezoucího uran do Sovětského Svazu, zrovna tak, jako uskutečnění atentátu na vládní delegaci, jedoucí vlakem do SSSR, nebo likvidace autobusu vezoucího členy StB z Kolína na cvičení do Milovic. Tyto výpovědi se bez výjimky zakládají na pravdě. Ctibor Novák se při svých výpovědích omezil pouze na fakta, z kterých mohl být a posléze také byl usvědčen.¹⁴⁴

V závěru podrobím analýze i činy, které se nestaly a které odbojová skupina zamýšlela podniknout.

9.1 Odbojová skupina jako teroristé

Při zkoumání politického terorismu také musíme přihlídnout k faktu, zdali je uskutečňovaný v době války nebo míru, respektive k přihlídnutí ke konkrétnímu kontextu doby. Jak uvádějí sami Mašínové¹⁴⁵ a další členové jejich skupiny, jejich pocit z režimu byl jasný. Připadali si, že jsou ve válce a že se současným stavem musí něco dělat. Proto se rozhodli pro svoji činnost. Na druhou stranu byl jen velmi málo pravděpodobné, že by jakýmkoli způsobem zvládli přemoci režim a ukončit jeho působení. Tím se dostáváme k teorii politického terorismu. Právě podobnost s politickým terorismem můžeme spatřovat ve faktu psychologicko-politického účinku. Ten byl při činnosti skupiny patrný. Obavy z ozbrojené vzpoury rozhodně vyvolaly útoky na policejní služebny v Chlumci nad Cidlinou a v Čelákovících, stejně jako přepadení vozu Kovolisu a následná vražda pokladníka Rošického. To byly okamžiky, které státní aparát nemohly nechat klidným, a i když tyto akce měly původně za cíl získat zbraně, sekundárně náladu v tehdejší společnosti změnily.

¹⁴⁴ MAŠÍN, Ctirad; MAŠÍN, Josef; PAUMER, Milan. Otevřený dopis Josefa Mašína, Radka Mašína a Milana Paumera. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/otevreny-dopis-josefa-masina-radka-masina-milana-paumera>>

¹⁴⁵ MAŠÍN, Ctirad. Radek Mašín. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 27. 11. 2010 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.youtube.com/watch?v=h4VcA1zglx0>

Kdyby vyšly původně plánované krádeže tak, jak bylo plánováno, tedy bez obětí na životech, i tak by to tehdejší politický aparát upozornilo, že se ve společnosti něco chystá. Smrt při těchto akcích pak ještě více zdůraznila fakt, že se chystá něco proti režimu.

Se zajímavým pohledem přišel poslanec Stanislav Huml, který přirovnal činnost odbojové skupiny k norskému masovému vrahovi Breivikovi nebo k éře mccarthismu ve Spojených státech amerických. Bývalý člen Věcí veřejných hledá paralely mezi Mašínů a Breivikem, který v Norsku zabil desítky lidí z osobního přesvědčení, že je ve válce. Podle psychologů je Breivik narušen, trpí paranoidní schizofrenií a je přesvědčen o své grandióznosti. Podle teorie terorismu tak můžeme hledat souvislosti mezi činy bratrů Mašínů a jejich spolupracovníků a masového vraha Breivika. Je přinejmenším těžké porovnávat padesátá léta v Československu se současnou dobou v Norsku. Huml nazývá Mašínů prostými vrahy. Jak se na celou situaci můžeme dívat optikou teorie terorismu a partyzánské války?¹⁴⁶

Mccarthismus¹⁴⁷ byla éra zatvrzelého antikomunismu ve Spojených státech od počátku 40. let 20. století do konce 50. let. Tento vypjatý antikomunismus přecházel až k antikomunistické hysterii. To je pojem, který bychom mohli k odbojové skupině přiřadit.¹⁴⁸

Mašínů a spol. byli přesvědčeni o nesprávnosti komunistického režimu v takovém měřítku, že byli schopni udělat pro útěk ze země vše, tedy i zabít. Zde se znovu nabízí otázka, zda se jednalo o politický terorismus, formu partyzánské války nebo jen čistý osobní záměr odejít ze země.

¹⁴⁶ HUML, Stanislav. Stanislav Huml přirovnal ocenění Mašínů k Breivikovi a mccarthismu. *Blog Mašinerie* [online]. 12. 1. 2012 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://masinerie.blog.idnes.cz/c/240679/Stani-slav-Huml-prirovnal-oceneni-Masinu-k-Breivikovi-a-mccarthismu.html>>

¹⁴⁷ Pojmenováno podle senátora Josepha McCarthyho.

¹⁴⁸ HUML, Stanislav. Stanislav Huml přirovnal ocenění Mašínů k Breivikovi a mccarthismu. *Blog Mašinerie* [online]. 12. 1. 2012 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://masinerie.blog.idnes.cz/c/240679/Stani-slav-Huml-prirovnal-oceneni-Masinu-k-Breivikovi-a-mccarthismu.html>>

Souvislost s norským masovým vrahem Breivikem tedy můžeme hledat jen v tom faktu, že, podle jeho tvrzení, žil v pocitu, že je ve válce. Fakticky tedy tyto dva fakty můžeme srovnat, odbojová skupina bratří Mašínů i masový vrah Breivik měli pocit, že jsou ve válce. Na druhou stranu, Breivik zabil 77 lidí s argumentem, že bojuje proti islámu. Odbojová skupina nezabýjela cíleně jen proto, že měla pocit, že je ve válce. Mašínové zabili příslušníky policie a pokladníka až v konkrétní situaci a jejich činnost nebyla takto plánovaná. V tomto ohledu je tedy přirovnání skupiny k masovému vrahovi přinejmenším nešťastné. Na druhou stranu spojení s mccarthismem je relevantní. Jednalo se o *vypjatý antikomunismus, který přecházel až k antikomunistické hysterii* a to je názor, se kterým můžeme Mašíny ztotožnit. Nejen při pohledu do historie, kdy proti režimu bojovali všemi možnými způsoby, ale i při pohledu do současnosti, kdy se oba bratrové (nyní už jen Josef, Ctirad zemřel) zdráhali vrátit se do České republiky. Důvodem je to, že, podle jejich slov, ovládají českou politiku stále lidé s komunistickou historií. Při pohledu na velmi vyhraněné antikomunistické názory je tak můžeme přirovnat k mccarthismu, tedy k hysterickému antikomunismu.

9.2 Odbojová skupina jako partyzáni

Pro tuto práci zajímavý pohled na věc nabízí senátor Přemysl Sobotka (ODS) v rozhovoru s Miroslavem Kačorem v jeho knize *Svědomí hrdinů*. Kačor se v debatě snaží argumentovat proti návrhu na státní vyznamenání pro členy odbojové skupiny. Nebudeme však zkoumat, zda je udělení vyznamenání oprávněné či nikoli. Sobotka svojí argumentací staví odbojovou skupinu na stranu partyzánského způsobu boje. Podle něj bylo pochopitelné, že se někdo během studené války, kterou považuje za stejnou válku jako druhou světovou, odhodlal k takovému způsobu boje. Důležité je podívat se na podstatu problém a konkrétní kontext doby padesátých let dvacátého století. Odbojová skupina se rozhodla postavit se proti systému, který

Sobotka nazývá diktaturou, se zbraní v ruce a bojovala za demokratické ideály. Sobotka také staví odbojovou skupinu na úroveň partyzánů, kteří bojovali během druhé světové války. Měli podle něj *vnitřní pocit boje*. Kačor však argumentuje tím, že skupina otevřeně nevyhlásila boj proto režimu, nevyhlásila žádnou válku a o její činnosti se pak veřejnost dozvěděla, až po zatčení členů, kteří za hranice nepronikli. Navíc podle Kačora neměli zájem se vrátit. Sobotka argumentuje: „Oni tady dělali určité, v uvozovkách, jako partyzáni, akce. Oni to chtěli zrušit, ten systém, který tady byl. To absolutní propojení a tu absolutní propojenost toho systému. Ale následně už neviděli, že tady nemají v podstatě prostor na to, aby se k nim připojila z těch patnácti milionů občanů Československa, aby se k nim připojila většina, no tak se šli probojovat na Západ, směrem ke svobodě. A pokud já jsem četl literaturu o bratřech Mašínech, tak se chtěli vrátit. A chtěli pokračovat v nějakém ozbrojeném nebo neozbrojeném odporu, každém případě chtěli pokračovat v tom, aby narušili ten diktátorský systém.“¹⁴⁹

V případě argumentace senátora Sobotky se tak můžeme přiklonit k tomu, že bychom odbojovou skupinu zařadili ke guerille.

Podle Sobotky v partyzánském způsobu války umírají jak vinní tak nevinní lidé. A znovu se tak ve své argumentaci vrací k tomu, že je nutné přihlídnout ke kontextu doby. K těmto činům Mašíny a jejich skupinu vyprovokoval právě systém, který vyhrožoval, zavíral lidi a střílel je na hranicích. O tom, jestli bychom měli skupinu zařadit mezi teroristy, má Sobotka jasno: Mašíni nebyli teroristé. Přece víme dneska, máme to zažité, co je terorismus. Na toto srovnání odmítám reagovat. Přece teroristé v daném okamžiku zabíjí v rámci určité ideologie a vůbec nebojují za demokracii. Ti lidé bojovali proti nesvobodě. Teroristé bojují proti něčemu, co se jim z hlediska jejich ideologie nelíbí. Podívejme se do Ameriky, podívejme se do

¹⁴⁹ Kačor, M. (2009): *cit., d.*, s. 114 – 115.

Španělska, do Anglie, to jsou teroristické útoky, ale ne to, co dělali bratři Mašínové.¹⁵⁰

Sobotkovo tvrzení o tom, že teroristé zabíjí v rámci určité ideologie a vůbec nebojují za demokracii, nemusí být pravdivé. O tom jsme se přesvědčili v teoretické části. Mašínové zamýšleli útoky, které můžeme nazývat teroristickými (například atentát na hlavu státu nebo útok na autobus plný policistů), ale hlavním cílem takovéto jejich činnosti byl právě pokus o to, aby se změnil pohled společnosti na současnou politickou situaci. Zároveň by pak takový čin měl iniciovat větší zájem o boj proti tehdejšímu komunistickému režimu a následně, i když to zní paradoxně, boj za nastolení demokracie.

V tomto smyslu slova je míněn terorismus jako takový, nikoli ten politický. Zda můžeme považovat činnost odbojové skupiny za politický terorismus, budeme analyzovat v závěru na základě všech nashromážděných informací a argumentů.

9.3 Odbojová skupina jako odboj

Velké diskuze vyvolává i to, že Mašínové jsou navrhováni na státní vyznamenání. V roce 1997 také získali Mašínové čestné občanství města Sadská. Podle radního Petra Skály (ODS) jde v jejich případě hlavně o to, za jaké myšlenky bojovali. Podle Skály nebyli jiní takoví odbojáři, kteří by se tímto způsobem postavili režimu, a bylo to účinné. Skála také uvádí, že proti takovému režimu, jakým ten komunistický byl, není možné psát protirežimní básně. Zároveň také zpochybňuje, že by skupina šla do svých akcí s vražedným úmyslem.¹⁵¹

Co se týče Skálova tvrzení, že skupina nešla do svých akcí s vražedným úmyslem, můžeme o něm polemizovat. Jak sami Mašínové říkají, při

¹⁵⁰ Kačor, M. (2009): *cit., d.*, s. 115 - 118

¹⁵¹ Kačor, M. (2009): *cit., d.*, s. 110 - 112

přepadení policejních služeb v Čelákovících a Chlumci nad Cidlinou neměli v plánu používat zbraně a někoho zabít. Vše poté vyplynulo ze situace. Na druhou stranu můžeme v jejich činnosti (nebo i plánované činnosti) vidět akce, které si kladly za cíl zabít příslušníky režimu. Je to již zmíněný útok na autobus s policisty nebo také atentát na hlavu státu. Mašínové se tak nebránili zabíjet. To potvrdili ve své reálné činnosti i v tom, jaké akce plánovali proti režimu uskutečnit.

V případě těchto argumentů tak můžeme odbojovou skupinu zařadit rozhodně více na stranu odboje a partyzánského boje než na stranu politického terorismu.

10 POHLED DOBOVÉHO TISKU NA ČINNOST SKUPINY

Činnost skupiny byla popsána v denících, ale společnost si podle takových článků mohla jen těžko utvořit objektivní pohled na činnost skupiny. Do popředí byly kladeny vraždy policistů na služebnách v Čelákovících a Chlumci nad Cidlinou. O tom, jak tehdejší společnost na činnost odbojové skupiny pohlížela, tak můžeme polemizovat. Odpůrci režimu by jistě kvitovali například činnost Ctirada Mašína v uranových dolech v Jáchymově, na druhou stranu neměl prakticky nikdo možnost vědět, že se něco takového děje. Důkazem je to, že na Mašíново jednání nedokázal nikdo z pracujících v dole přijít. Tehdejší společnost tak byla, co se týče komplexní informovanost o celém dění, značně znevýhodněna. Na veřejnost se dostala prakticky až informace o procesu s *bandou teroristů a záškodníků*, kde byly činy skupiny odsouzeny a případ bratří Mašínů, respektive těch, kteří po nich v Československu zůstali, se tak stal jasným příkladem, jak budou končit všechny snahy o jakýkoli pokus o protirežimní činnost. Zkoumání problematiky odbojové skupiny bratří Mašínů je zajímavé i z pohledu tehdejšího tisku, ať už československého nebo východoněmeckého i

západoněmeckého. Tehdejší tisk, zejména v padesátých letech, prezentoval činnost skupiny s co největší snahou o její diskreditaci. K tomu používal svůj specifický jazyk a snaha o nesouhlas s činy odbojové skupiny byl patrný. Největším médiem bylo v tomto ohledu Rudé právo, které fungovalo jako největší způsob propagandy. Texty v komunistickém tisku, zejména pak právě v Rudém právu, si kladly za cíl nabídnout na problematiku takový pohled, aby společnost tyto činy odsoudila.¹⁵²

Jako nástroj propagandy ale nefungovalo jen Rudé právo, ale i jiné deníky. Ty však podléhaly daleko větší kontrole od Komunistické strany Československa. Rudé právo bylo totiž vydáváno přímo Komunistickou stranou, která tak měla ve svých rukou skvělý nástroj propagandy. Na redaktory ostatních deníků tlačila Komunistická strana v tom smyslu, aby se nesnažili vymýšlet vlastní texty a jen používali to, co vydá Česká tisková kancelář. Komunistický tisk měl větší volnost, té využíval hlavně v propagandistických článcích. V komunistickém tisku tak bylo k vidění větší množství komentářů, kritiky a redaktoři měli taky větší volnost ve výběru zpráv. Jeden z článků vyšel v deníku Svobodné slovo 2. února 1955 a pojednával o procesu se Zbyňkem Janatou a Václavem Švédou. Odsuzoval také činy Mašínů a Paumera, kterým se podařilo za hranice republiky uniknout. V článku s názvem Proces proti bandě záškodníků, diversantů a teroristů se píše: „Před senátem Nejvyššího soudu v Praze byla v těchto dnech souzena sedmnáctičlenná zločinecká banda, která v letech 1950 – 1953 terorisovala pokojné obyvatelstvo na Poděbradsku, Kolínsku, Čáslavsku, Kojetínsku a jinde. Páchala vraždy a loupeže, rozkrádala státní majetek a organisovala řadu sabotážních akcí. Aby členové bandy získali zbraně a finanční prostředky, které potřebovali pro svou teroristickou činnost, zavraždili bestiálním způsobem dva příslušníky veřejné bezpečnosti a pokladníka jednoho národního podniku. Jádrem skupiny byli otrlí teroristé a vrazi, bratři Ctirad a Josef Mašínovi z Poděbrad, kterým se podařilo

¹⁵² Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 102 – 107.*

s povalečem Milanem Paumerem po spáchaných zločinech uprchnout do zahraničí. Dále pak byli členy skupiny osoby práce se štítcí, jako Ctibor Novák, bývalý organisovaný fašista Zbyněk Roušar, bývalý statkář Václav Švéda, pro krádež ze studia vyloučený Zbyněk Janata, bývalý příslušník hitlerjugend Egon Plech, příslušníci jejich rodin a jiné deklasované živly.¹⁵³

Redakčně nebyl článek nijak upravován, Svobodné slovo otisklo jen to, co získalo od České tiskové kanceláře. Fakticky byl postaven na činnosti odbojové skupiny (v době otištění už byli na svobodě jen Mašínové a Paumer), ale hlavně odsuzoval činnost lidí, kteří se pohybovali v okolí pětice mužů před útekem. Dehonestování tak byli lidé, kteří nic nespáchali, bylo jim však tiskem vytýkáno, že se i tak podíleli na protistátní činnosti. Tento článek tak ukazuje jasnou snahu o to, zastrašit obyvatelstvo a varovat ho před případnou spoluprací s lidmi, jako byli Mašínové, Paumer, Janata a Švéda. Lidé, kteří byli nazýváni v článku jako odsouzeníhodní, ve skutečnosti neudělali proti režimu nic v porovnání s muži, které se nepodařilo zadržet a kteří byli hlavním spouštěcím mechanismem k napsání tohoto článku. V článku jsou pak ti, kteří měli odbojové skupině pomáhat, označováni jako zvrácené živly a podobně. To je jasná ukázka, jak se tehdejší tisk stavěl k této problematice. Příbuzným a ostatním „spolupracovníkům“ jsou pak v článku připisovány činy a vlastnosti, které se nezakládají na pravdě. V textu se také objevuje celá řada nepřesností, na drobné detaily ale v tomto směru nebyl brán větší zřetel, hlavním bylo zdiskreditovat všechny, kteří se na akcích a útěku mohli podílet, a poskytnout společnosti jejich co možná nejhorší obraz. Článek se věnuje také tomu, kam se bude ubírat další činnost ubírat. Tisk předpokládal, že za hranicemi budou chtít Mašínové a Paumer pokračovat v protistátní činnosti zvenčí. Kromě toho Svobodné slovo otisklo článek o tom, že Československo žádá USA o vydání Mašínů a Paumera,

¹⁵³ Československo žádá USA o vydání zločinců. *Rudé právo*. 19. 2. 1955, roč. 35, č. 49, s. 3.

tento text už není tak propagandistický a útočný. Vše opět prostřednictvím ČTK bez úprav.¹⁵⁴

Text s názvem *Proces s bandou záškodníků a diverzantů* otiskly všechny deníky kromě Mladé fronty, která naopak přišla se svým vlastním propagandistickým textem *Šli ke svým*, vydala ho jako redakční poznámku: „Mašínové, Paumer. Ano, správně si vzpomínáte. To jsou ti tři z nedávno odsouzené bandy, která ve svém vzteku nad tím, že už minuly „zlaté časy“ vykořisťování, ve své nenávisti vůči naší vlasti se neštítala ničeho – ani vražd, ani žhářství, ani loupeží. A jsou to právě ti nejhorší, nejotrlejší z nich. Však právě proto, že jejich konto zločinů je nejdelší, rozhodl „vůdce“ tlupy Novák a její „financiér“ Roušar, aby se honem uklidili – do západního Německa. Nu ovšem – kam jinam! Tam, kde pod americkým patronátem řadí fašisté. Krkavci si správně vybrali svůj houf. Veliký jásos byl tenkrát ve „Svobodné Evropě“ i v „Hlasu Ameriky“: „hrdinové“ se prý „prostříleli na svobodu“... A „hrdinové“ také našli zaměstnání odpovídající jejich kvalifikaci. Slouží teď – jak oznámil „Hlas USA“ v americké armádě. Pokračující v tradici těch, kteří se chlubili, kolik žen a dětí zabili v Koreji. Se zalíbením se bude o nich mluvit v americkém ministerstvu války. Jako o vzorných „obrácích civilisace“, kterými mohou být – podle názorů amerických odborníků včetně některých filosofů jen změkčilí „vycvičení vrazi.“ Dostanou se snad až na Tajvan, aby se tam – 11 tisíc kilometrů od břehů svých pánů – marně pokusili udržet v jejich lupu tento čínský ostrov. Kamkoli přijdou, bude to znamení bezpráví a zkázy. Jako posly smrti bude je všude provázet nenávist milionů... až jednoho dne v tomto bídném žoldu zdechnou. Hle: Wall Street – a Mašínové. Paumer. Američtí imperialisté a tažné houfy dobrodruhů, které vyslali do ztraceného boje proti míru, svobodě, lidskému štěstí.“¹⁵⁵

Zde je vidět jasný prvek propagandy a snahy o zdiskreditování odbojové skupiny a její činnosti, která je pro tehdejší společnost zavrženíhodná.

¹⁵⁴ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 109 - 115.*

¹⁵⁵ Šli ke svým. *Mladá fronta*, 5. 2. 1955, roč. 11, č. 31, s. 9.

V této době byl poslech Svobodné Evropy a Hlasu Ameriky zakázán. Jak ale Chalupová správně podotýká, pro Komunistickou stranu tento „zákaz“ neplatil. I proto se tak autor článku snaží zdiskreditovat právě tato dvě nelegální rádia a snaží se jim jízlivě vysmívat.¹⁵⁶

Mezi jedny z nejobsáhlejších článků o odbojové skupině bratří Mašínů v Rudém právu patří článek *Proces proti bandě záškodníků, diverzantů a teroristů* a článek *Vrahové našli ochránce*.¹⁵⁷ V těchto článcích jsou Mašínové jejich skupina a podporovatelé označováni jako deklasované živly, cháska, otrlí teroristé, zloději, kolaboranti. Nemohla chybět také protiamerická rétorika nebo kritika kapitalismu a fašismu. Z toho důvodu, aby byli ti, kdo se podíleli na činnosti skupiny, dost zdiskreditováni, československý tisk dost často vykonstruovával různé životní osudy a příběhy rodin, jež spolupracovaly, nebo ze spolupráce byly obviněny. Nemohla chybět ani kritika Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy. V textech není jen uveden celý případ a exemplární tresty za něj, ale objevuje se také přímé varování občanům, že každé protistátní jednání bude tvrdě a po zásluze potrestáno. Tyto články jsou podepisovány RP (Rudé právo), v takovém případě se nejedná o převzatý článek od České tiskové kanceláře, ale o vlastní tvorbu. Takové texty můžeme považovat za články psané „na objednávku“ Komunistickou stranu. Přinejmenším tak působí. Objevují se také pasáže, které přímo s činností skupiny nijak nesouvisí, přesto jsou autory článků zmiňovány. Jedná se o politickou situaci v kontextu celého světa, zmiňovaná je například „zločinná činnosti Američanů v Koreji“. Právě taková rétorika je pro dobový tisk typická.

158

S tím souvisí i další aspekt dobových článků o tomto tématu. Tisk se staví do role občana, respektive mluví za lid, který „souhlasí s rozsudkem smrti pro ty, kteří se podíleli na činnosti skupiny, a odsuzuje jejich činy.“ Rudé

¹⁵⁶ Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 118.

¹⁵⁷ Viz příloha č. 2.

¹⁵⁸ Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 119 – 123.

právo se článkem *Československo žádá USA o vydání zločinců* zmiňuje také o snaze dostat Mašiny a Paumera zpět do Československa.¹⁵⁹

Hlavním faktem ale zůstává to, že se československý tisk nevěnoval ani útěku ani vraždám policistů. Tato fakta zcela ignoroval. Nejspíše z toho důvodu, že by ve společnosti mohl vzniknout, nebo spíše posílit, pocit, že existují lidé, kteří proti režimu bojují. Tisk se pak u útěku vrací až o dva roky později, tedy v době, kdy jsou Janata, Švéda a Ctibor Novák odsouzeni k trestu smrti. Tento moment tak využívá k propagandě a o skupině píše jako o teroristech a vrazích. Soud se skupinou je tak exemplárním případem toho, jak bude režim řešit případné protistátní snahy svých občanů.¹⁶⁰

Podobnou rétoriku volil v případě kauze odbojové skupiny bratří Mašínů i východoněmecký tisk. Podobnou roli, jako mělo v Československu Rudé právo, zastupoval v Německu Neues Deutschland, který byl tiskovým orgánem strany Sozialische Einheitspartei Deutschlands. Deník Neues Deutschland tak byl ve stejné pozici jako v Československu Rudé právo v tom smyslu, že nepodléhal takové kontrole jako ostatní deník a měl větší volnost ve výběru témat. Mladou frontu můžeme přirovnat k Junge Welt. Rudá armáda vydávala deník Tägliche Rundschau.¹⁶¹

Východoněmecký pohled na věc je ale v něčem přece jen rozdílný. Deníky se věnují uctění památky padlých policistů, kteří zahynuli při přestřelkách. Na druhou stranu je ale upozaděn fakt, že Herbert Hoffmann byl zabit vlastními lidmi, kteří ve zmatku pálili do vlastních řad. Deník Neues Deutschland naopak píše, že Hoffmann byl společně se dvěma dalšími *zavražděn fašistickými teroristy*. Do popředí jsou tak posouvány pohřby usmrcených policistů a agitační akce na podporu režimu. Píše se o tisících lidí, kteří přišli vyjádřit svou lítost ze smrti policistů. Celý problém útěku odbojové skupiny pojaly deníky podobně jako v Československu, tedy jako prostor pro propagandu. Ve východoněmeckém tisku se často objevují

¹⁵⁹ Československo žádá USA o vydání zločinců. *Rudé právo*. 19. 2. 1955, roč. 35, č. 49, s. 3.

¹⁶⁰ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 146 – 148*.

¹⁶¹ Chalupová, M. (2011): *cit., d., s. 124 – 125*.

proslovy, které byly vedeny za účelem posilování komunistického režimu ve státě.¹⁶²

Východoněmecký tisk také vysvětloval, co celá akce odbojové skupiny znamená. Podle východoněmeckých deníků se jednalo o špiony a teroristy, které nasadily západoněmecké centrály. Teroristé tak podle tisku pracovali na objednávku západoněmecké strany a měli škodit v Německu východním. Omílán byl také fakt, že jakákoli pomoc těmto lidem bude tvrdě trestána. S tím souvisí i vytištění plakátu¹⁶³, na kterém byl popis Mašínů a Paumera, a vypsaná odměna za jejich dopadení. Ohlásit cokoli podezřelého bylo pro občany východního Německa povinností. Zároveň byly trojici uprchajících mužů přisouzeny činy jako například vyhazování mostů do povětří. Východoněmecký tisk také píše o zadržení nasazení agentů v době, kdy byli zadrženi jen Švéda a Janata, Mašínové a Paumer přitom pokračovali ve svém útěku do západního Berlína. Můžeme konstatovat, že hlavním cílem východoněmeckého tisku bylo poukázat na pokusy západního Německa vysílat do NDR agenty, kteří mají škodit režimu a podnikat teroristické a násilné akce proti představitelům režimu, v tomto případě proti policistům. V převážné části textů jsou členové skupiny označováni jako teroristé a západní agenti. Jako například v článku deníku Junge Welt s názvem *Fašističtí teroristé zavraždili lidové policisty (Faschistische Terroristen ermordeten Volkspolizisten)*, který byl otištěn 21. října 1953.¹⁶⁴

I když tisk o celé akci dlouho mlčel, musel nakonec kauzu v novinách vysvětlit. Důvodem byla bezpečnostní opatřením, ke kterým musela policie přistoupit po přestřelce v Uckro. Změna přišla při pohřbech zabitých policistů, tento moment využil východoněmecký tisk k propagandě.¹⁶⁵

Tématu útěku odbojové skupiny se věnoval také západoněmecký tisk. Mezi nejrelevantnější deníky můžeme považovat Süddeutsche Zeitung (SZ),

¹⁶² Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 123 – 126.

¹⁶³ Plakát východoněmecké policie je také titulní stranou knihy *Cesta na severozápad*, kterou napsali sami aktéři – Josef a Ctirad Mašínové a Milan Paumer. Viz příloha č. 5.

¹⁶⁴ Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 125 – 130.

¹⁶⁵ Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 147 – 148.

Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ), Die Kurier nebo Die Neue Zeitung, který vydávali Američané ve své okupační zóně. Pohled západoněmeckého tisku je zajímavý nejen proto, že se skupině věnuje už od jejich překročení hranic Československa s východním Německem, ale také proto, že poskytuje pohled na první okamžiky vstupu do americké zóny v Berlíně. Rozdíl mezi západoněmeckým a východoněmeckým tiskem je markantní. Východoněmecký tisk je zatížen komunistickou propagandou, to v západoněmeckém tisku nenajdeme, redaktoři tam mají při výběru témat volnou ruku. Logicky se pak také jeví fakt, že západoněmecký tisk útěk odbojové skupiny, řekněme, oslavoval. Zatímco v Československu a ve východním Německu byla skupina teroristická a diverzantská, západoněmecký tisk pohlížel na Mašiny a Paumera jako na bojovníky proti komunismu a odbojáře. Die Neue Zeitung vydal článek s nadpisem *Tři Češi se prostříleli do Západního Berlína*. Západoněmecký tisk se také hodně věnuje operaci, kterou východoněmecká policie podnikla k tomu, aby členy skupiny zadržela. Články vypovídají o, dá se říct, vojenském charakteru celé akce. Die Neue Zeitung píše o *tvrdých srážkách mezi zásahovými komandami kasernované policie s antikomunistickými odbojáři během posledních 48 hodin*. Některé články píší doslova o manévrech policie (VOPO-Manöver in Spreewald – Manévry lidové policie ve Spreewaldu).¹⁶⁶

Frankfurter Allgemeine Zeitung také píše o skupině jako o teroristech. V článcích se ale objevuje řada nepřesností. Jako ostatní deníky si i tento myslí, že se jedná o agenty ze západu. Pak se také objevuje tvrzení, že se jedná o polské, československé a východoněmecké komunisty. V deníku také v jednom ze článků vyšla informace o tom, že východoněmecká policie pěti mužů zadržela a zastřelila. Vzhledem k velkému počtu nasazených východoněmeckých policistů si Frankfurter Allgemeine Zeitung myslí, že se jedná o rozsáhlou akci proti velké organizované skupině partyzánů.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 133 – 135.

¹⁶⁷ Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 138– 141.

Západoněmecký tisk tak podává často velmi nepřesné informace. Většinou se pohybují v rovině spekulací a přicházejí se zpožděním. Co se týče časové posloupnosti útěku pětice Čechů, objevují se termíny jednotlivých akcí a policejních zásahů mylně. S tím souvisí fakt, že západoněmecké noviny měly jen útržkovité informace a bylo pro ně velmi těžké důležitá fakta sehnat. Co se týče prostoru v denících, věnovaly právě západoněmecké deníky celé kauze největší pozornost. I když byly informace často nepřesné a zkreslené, západoněmecký tisk je vydával nejaktuálněji. Tisk český a východoněmecký začal o celé kauze informovat s velkým zpožděním. Například východoněmecké noviny začaly o útěku pětice Čechů psát až po deseti dnech od přestřelky v Uckro. Od té doby bylo okolí Uckra pečlivě střeženo policisty, kteří hlídali všechny důležité komunikace – silnice, mosty, železniční trať. Obyvatele těchto oblastí tedy museli vědět, že se „něco děje,“ ale v tisku o tom, prozatím, zmínky nebyly.¹⁶⁸

Činnost skupiny si připomněl i tisk ve Spojených státech, který se naposledy věnoval činnosti skupiny po smrti Ctirada Mašína 13. srpna 2011. Americký tisk po smrti Ctirada shrnul celý jeho život a činnost v boji proti komunismu, která je ve Spojených státech ceněná. Připomněl také to, jak činnost odbojové skupiny bratří Mašíků rozděluje českou společnost a nezapomněl ani na dobový kontext a na odkaz Josefa Mašína staršího.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Chalupová, M. (2011): cit., d., s. 148 – 149.

¹⁶⁹ Controversial Czech figure Ctirad 'Ray' Masin dies in Veteran Affairs Medical Center in Cleveland. Blog Cleveland. [online]. [cit. 2012-13-05]. Dostupné z WWW <http://blog.cleveland.com/metro/2011/08/controversial_czech_figure_cti.html>

ZÁVĚR

Aplikace teorií politického terorismu a guerilly na činnost odbojové skupiny bratří Mašínů je nelehký úkol. V potaz musíme vzít mnoho faktorů. Jsou to teoretická východiska jednotlivých fenoménů, věnovat se musíme také tomu, v jaké době byly jednotlivé akce uskutečňovány. A poté sumarizovat činnost odbojové skupiny tak, abychom se mohli v závěru přiklonit k některé z teorií, popřípadě jednotlivé činnosti k teoriím přiřadit. Celkový cílem je pak popsat činnost odbojové skupiny na základě teorií politického terorismu a guerilly.

Důležité je si připomenout, co bylo cílem odbojové skupiny. Mašínové, Paumer, Švéda a Janata chtěli primárně osvobodit Československo. Sami věděli, že nezvládnou změnit politický systém uvnitř Československa, a tak to chtěli udělat zvenčí, proto se rozhodli k útěku. Od začátku činnosti odbojové skupiny až k jejímu konci (překročení hranic západního Berlína, v případě Janaty a Švédy skončil útok zadržením) se stalo mnoho věcí, které můžeme různě přiřazovat k jednotlivým teoriím. Cílem je tedy odbojovou skupinu, její plánovanou činnost, její záměry, její reálnou činnost a dopady její činnosti uzavřít do jednotného celku.

Primárně se musíme věnovat kontextu doby, který je historiky často zmiňován jako jeden z nejdůležitějších faktorů. S tímto tvrzením musíme souhlasit. Právě zasazení zkoumané činnosti do kontextu doby se ukáže jako rozhodující fenomén při zkoumání, kam odbojovou skupinu zařadit.

Odbojová skupina se nespokojila se situací v Československu a rozhodla se proti tomu bojovat. Nebudeme se věnovat jen tomu, co odbojová skupina udělala, ale i tomu, co měla v plánu a nakonec nerealizovala.

Původním plánem členů skupiny byly akce typické pro politický terorismus. Můžeme jmenovat plánované atentáty na hlavní představitele státu – Klementa Gottwalda, Aloise Čepičku, Antonína Zápotockého a další. Stejně tak plánované útoky na autobusy vezoucí příslušníky Sboru národní bezpečnosti. To jsou přesné příklady politického terorismu. Cílem bylo hlavně

poukázat na to, že se mezi lidmi něco děje a že veřejnost není spokojená se současnou politickou situací. Mašínové a jejich spolupracovníci ale i tak moc dobře věděli, že takovéto akce režim nepoloží. Zde můžeme spatřit prvek politického terorismu v tom smyslu, že primární není změna politického uspořádání, ale upozornění na to, že se ve společnosti něco děje. Zde je patrný, respektive byl by patrný, kdyby skupina akce uskutečnila, prvek politicko-psychologického zastrašení. Nic z toho se ale realizovat nepodařilo, a tak se odbojová skupina věnovala jiným akcím. Útoky na policejní stanice, i když si vyžádaly oběti na životech, se nedají považovat za teroristické akce. Skupina plánovala jen získat zbraně pro svojí další činnost a publicita, typická pro terorismus, byla tím posledním, čeho chtěla dosáhnout.

Tehdejší situace neumožňovala skupině, aby se stala typickou guerillovou. Na druhou stranu můžeme spatřit mnoho akcí, které bychom k teorii guerilly přiřadili. Prakticky vše je typickým začátkem pro pozdější guerillovou činnost. Bylo ale velmi nepravděpodobné, že by se činnost mohla rozmocit v takovém měřítku, aby byl ohrožen tehdejší režim, který je pro zkoumání této problematiky tak důležitý.

V činnosti skupiny můžeme vidět prvky guerilly na příkladu sabotážních akcí. Typickou sabotážní akcí je činnost bratrů Mašínů za druhé světové války, nemůžeme ale hovořit o tom, že se tato činnost mohla tak rozšířit, že by se nechal čekat konec politického systému. Členové skupiny projevovali po druhé světové válce svůj nesouhlas s režimem i rozbíjením agitačních skříněk, rozbíjením oken strážníků, kteří měli za oknem obraz Stalina a také, po vzoru svého otce, obalovali municí uhelným mourem a vhazovali ji do tendru lokomotiv. Sabotážní akcí je také zapalování stohů, které způsobilo státu značné finanční škody. Mezi sabotážní akce patří také činnost Ctirada Mašína v uranových dolech v Jáchymově, kde výrazně snižoval svým jednáním produktivitu práce.

Zde tak můžeme spatřovat příklady začátku guerillových akcí, které by se, podle teorie guerilly, poté měly rozšiřovat napříč společnostmi a vše by pak vedlo k ozbrojenému konfliktu. Na druhou stranu se některé znaky guerilly

s odbojovou skupinou neslučují. Například nošení uniformy. Cílem guerilly je vojenské oslabení nepřítele a to v tom případě nepřípadalo v úvahu.

Jak se tedy celkově dívat na odbojovou skupinu optikou politického terorismu a guerilly?

Guerilla si klade za cíl vojensky oslabit nepřítele (v tomto případě by to byl komunistický režim). Politický terorismus má za cíl psychologický nátlak, ale prvotním cílem není změna režimu. Nyní tedy stojíme před stěžejní otázkou této práce.

Pro to, aby vše proběhlo podle teoretických východisek guerilly, nebyly podmínky. Akce typické pro politický terorismus (plánované atentáty na státní představitele) nebyly uskutečněny. Odbojovou skupinu tedy považujeme za představitele guerilly v mírnějším měřítku vzhledem k možnostem úspěchu takového boje. Boj proti režimu ale nabral reálných obrysů v tom smyslu, že členové skupiny plánovali útěk do západního Berlína, kde se chtěli připojit, a nakonec připojili, k americké armádě. Zde teprve nacházíme prvek boje o zvrát režimu. Členové skupiny věděli, že pokud se dostanou do služby americké armády, budou mít možnost bojovat proti režimu daleko více a efektivněji, než kdyby se pokusili o změnu systému přímo na jeho území. S tím tak souvisí útěk, který poté nabíral měřítko skutečné války. Byl to už prakticky jen boj o přežití ve chvíli útěku, kdy nebyli členové daleko smrti.

Všechny předchozí akce, které skupina podnikla na území bývalého Československa tak byly jen přípravou na jejich plány na změnu politického režimu v zemi.

V tuto chvíli se tedy dostáváme ke stěžejnímu předpokladu této práce a to je kontext doby. Odbojová skupina vnitřně žila ve válce, respektive v režimu, který byl totalitní.

Politický terorismus tak můžeme spatřovat jen v ideálech a neuskutečněných akcích v podobě atentátů. Považujeme tedy odbojovou skupinu za guerillu, která bojovala v duchu partyzánské války, ale v tehdejší režimu neměla reálnou šanci na to, aby i nadále vše probíhalo podle teorie guerilly, partyzánské války. Řešením tak byl útěk a boj zvenčí.

SUMMARY

Application of theories of political terrorism and guerrilla activity in Brother's Masin resistance group is a difficult task. We count on many factors. It is a theoretical phenomena of both theories and contemporary context. The resistance group activities are very controversial. We have to describe each resistance actions and assign it to one of these theories. The overall aim is to describe the activities of resistance groups based on theories of political terrorism.

It is also important to describe main reasons for resistance. Brother's Masin resistance group want to deliberate Czechoslovakia from communism domination. They want to commit assassination of president and other state representatives. They also want to do sabotage actions. Main aim is to escape from Czechoslovakia, join the United States Army and then help with Czechoslovakia deliberating

His actions we can consider as a guerrilla actions. Also the sabotages are so typical for guerrilla war. Political terrorist have almost no interest in changing regime. In then Czechoslovakia there was no many chances to change the regime. The mood in Czechslovakia is not ideal for guerrilla war as in for example Latin American. We can say Brother's Masin resistance group is a guerrilla group with no chances to have a succes with fight againts communism in Czechoslovakia.

POUŽITÁ LITERATURA

Brzybohatý, M. (1999): *Terorismus*. Praha: Police History.

Chalupová, M. (2011): *Nebojovali švestkovými knedlíky*. Brno: Computer Press.

Kačor, M. (2009): *Svědomy hrdinů*. Praha: Rybka Publishers.

Kettner, P.; Jedlička, M.: (2003): *Tři kontra gestapo*. Praha: Albatros.

Masin, B. (2005): *Odkaz*. Praha: Mladá fronta.

Mašín, C.; Mašín, J.; Paumer, M. (2010): *Cesta na severozápad*. Praha: Academia.

Němeček, J. (1998): *Zpráva o dvou generacích*. Praha: Torst.

Rambousek, O. (1990): *Jenom ne strach*. Praha: Nezávislé tiskové středisko.

Souleimanov, E. (2006): *Terorismus. Válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia.

Strmiska, Maxmilián (2001): *Terorismus a demokracie. Pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.

Strmiska, M. (1996): *Politický terorismus. Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.

Waldmann, Peter (2003): *Terrorismus und Bürgerkrieg. Der Staat in Bedrängnis*. München: Gerling Akademie Verlag.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

BUREŠ, Jan. Politolog Bureš: Mašínové nejsou hrdiny. Šlo jim o vlastní blaho. *Idnes*. [online]. 2. 1. 2012 [cit. 2012-15-04]. Dostupné z WWW <<http://masinerie.blog.idnes.cz/c/238929/Politolog-Bures-Masinove-nejsou-hrdiny-Slo-jim-o-vlastni-blaho.html>>

Ctirad Mašín. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-12-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/ctirad-masin-1930-2011>>

HUML, Stanislav: Stanislav Huml přirovnal ocenění Mašínů k Breivikovi a mccarthismu. *Blog Mašinerie* [online]. 12. 1. 2012 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://masinerie.blog.idnes.cz/c/240679/Stanislav-Huml-prirovnal-oceneni-Masinu-k-Breivikovi-a-mccarthismu.html>>

KOCIÁN, Jiří.; KOURA, Petr.; NĚMEČEK, Jan.; MAŠÍNOVÁ, Zdena.; MAŠÍN, Ctirad.; MAŠÍN, Josef. Bratři Mašínové. *Historie.cz. Česká televize*. [online]. 20. 3. 2008 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.youtube.com/watch?v=FhF7QiwCzSo>;
<http://www.youtube.com/watch?v=d2xNnLZuZ0A&feature=relmfu>;
http://www.youtube.com/watch?v=bNE_l8QNdpw&feature=relmfu;
<http://www.youtube.com/watch?v=S3CRYC6Eg3c&feature=relmfu>;
<http://www.youtube.com/watch?v=02X9H41MjIQ&feature=relmfu>>

MAREŠ, Miroslav: Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. *Grantový projekt GAČR 407/03/D 105 „Politické násilí a terorismus v České republice“* [online]. [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6330>

MAŠÍN, Ctirad. Radek Mašín. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 27. 11. 2010 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <www.youtube.com/watch?v=h4VcA1zglx0>

MAŠÍN, Josef. Obklíčení u stanice Waldov. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 5. 4. 2011 [cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=_VhTsaXn6iE>

MAŠÍN, Josef. Přepadení stanice SNB v Chlumci nad Cidlinou. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. 2. 4. 2011 [cit. 2012-16-04] Dostupné z WWW <http://www.youtube.com/watch?v=ekiYX_-Hahk>

MAŠÍN, Josef; MAŠÍN, Ctirad; PAUMER, Milan. Otevřený dopis Josefa Mašína, Radka Mašína a Milana Paumera. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-22-04] Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/otevreny-dopis-josefa-masina-radka-masina-milana-paumera>>

MERARI, Ariel. Terrorism as a Strategy of Insurgency. *Terrorism and Political Violence*. [online]. Vol. 5., No. 4, s. 21. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://bdi.mfa.government.bg/info/Module%2004%20-%20Diplomacia%20i%20sigurnost/doplnitelna%20literatura/OPSATELNOTerrorism%20as%20a%20Strategy.pdf>>

Milan Paumer. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/milan-paumer>>

PEČÍNKA, Pavel. Mašínové: partyzáni i teroristé zároveň. *Blisty*. [online]. 30. 11. 2005 [cit. 2012-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.blisty.cz/art/25957.html>>

Přísaha příslušníků SNB z roku 1949. *Blog Mašinerie*. Dostupné z WWW <<http://masinerie.blog.idnes.cz/c/235804/Text-sluzebni-prisahy-pro-prislusniky-SNB-z-roku-1949.html>>

Václav Švéda. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/vaclav-sveda>>

Zbyněk Janata. *Ústav pro studium totalitních režimů*. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné z WWW <<http://www.ustrcr.cz/cs/zbynek-janata>>

Controversial Czech figure Ctirad 'Ray' Masin dies in Veteran Affairs Medical Center in Cleveland. *Blog Cleveland*. [online]. [cit. 2012-13-05]. Dostupné z WWW
<http://blog.cleveland.com/metro/2011/08/controversial_czech_figure_cti.html>

DOBOVÝ TISK:

Československo žádá USA o vydání zločinců. *Rudé právo*, 19. 2. 1955, roč. 35, č. 49, s. 3.

Proces proti bandě záškodníků, diversantů a teroristů. *Rudé Právo*, 2. 2. 1955, roč. 11, č. 32, s. 2.

Šli ke svým. *Mladá fronta*, 5. 2. 1955, roč. 11, č. 31, s. 9.

Vrahové našli ochránce. *Rudé právo*, 3. 2. 1955, roč. 33, č. 33, s. 3.

Zločinci v americké armádě. *Rudé právo*, 4. 2. 1955, roč. 35, č. 34, s. 3

SEZNAM PŘÍLOH

příloha č. 1.: Dopis Josefa Mašína svým dětem (text)

příloha č. 2.: Článek *Vrahové našli ochránce* otištěný v Rudém právu 3. 2. 1955 (obrázek)

příloha č. 3.: Článek *Zločinci v americké armádě* otištěný v Rudém právu 4. 2. 1955 (obrázek)

příloha č. 4.: Článek *Československo žádá USA o vydání zločinců* otištěný v Rudém právu 19. 2. 1955 (obrázek)

příloha č. 5.: Plakát východoněmecké policie pro pátrání po bratrech Mašínech a Paumerovi (obrázek)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1.: Dopis Josefa Mašína svým dětem

Drahé moje děti!

posílám Vám poslední svůj pozdrav před svým odchodem na věčnost. Poslední má myšlenka platí jen Vám a to mne nejvíc tíží, neboť jste ještě dosud malé a potřebovaly byste mé největší péče. Bohužel Vás musím opustit. Dnes ještě nechápete vše, ale až budete starší, jistě mne pochopíte.

Bojoval jsem za Vaší drahou vlast a národ proti odvěkým našim nepřátelům - Němcům, kteří naší vlast a národ chtěli porobit a zničit. Nechtěl jsem připustit, abyste jednou i Vy byly porobenými otroky, nýbrž abyste zůstaly svobodnými a volnými občany. Pamatujte si, že hájit svobodu své vlasti a národa jest povinností každého uvědomělého Čecha. I Vy jednou takto musíte postupovat. V tomto boji jsem podlehl. Věřím však pevně, že naše svatá věc zvítězí.

....

Chlapci, mám ještě jedno přání. Jeden z Vás se ujme rodného statku. Ovšem, není to žádná podmínka. Nebudete-li mít chuti, nemusíte. Tím končím, mé nejdražší děti! Líbám Vás v duchu všechny, i s Vaší mamičkou. Budte šťastni.

Váš milující otec. Vlasti zdar!

Příloha č. 2.: Článek *Vrahové našli ochránce* v Rudém právu 3. 2. 1955 (obrázek)

Zdroj: Internetový archiv Rudého práva. Dostupné z WWW

<<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1955/2/3/3.png>>

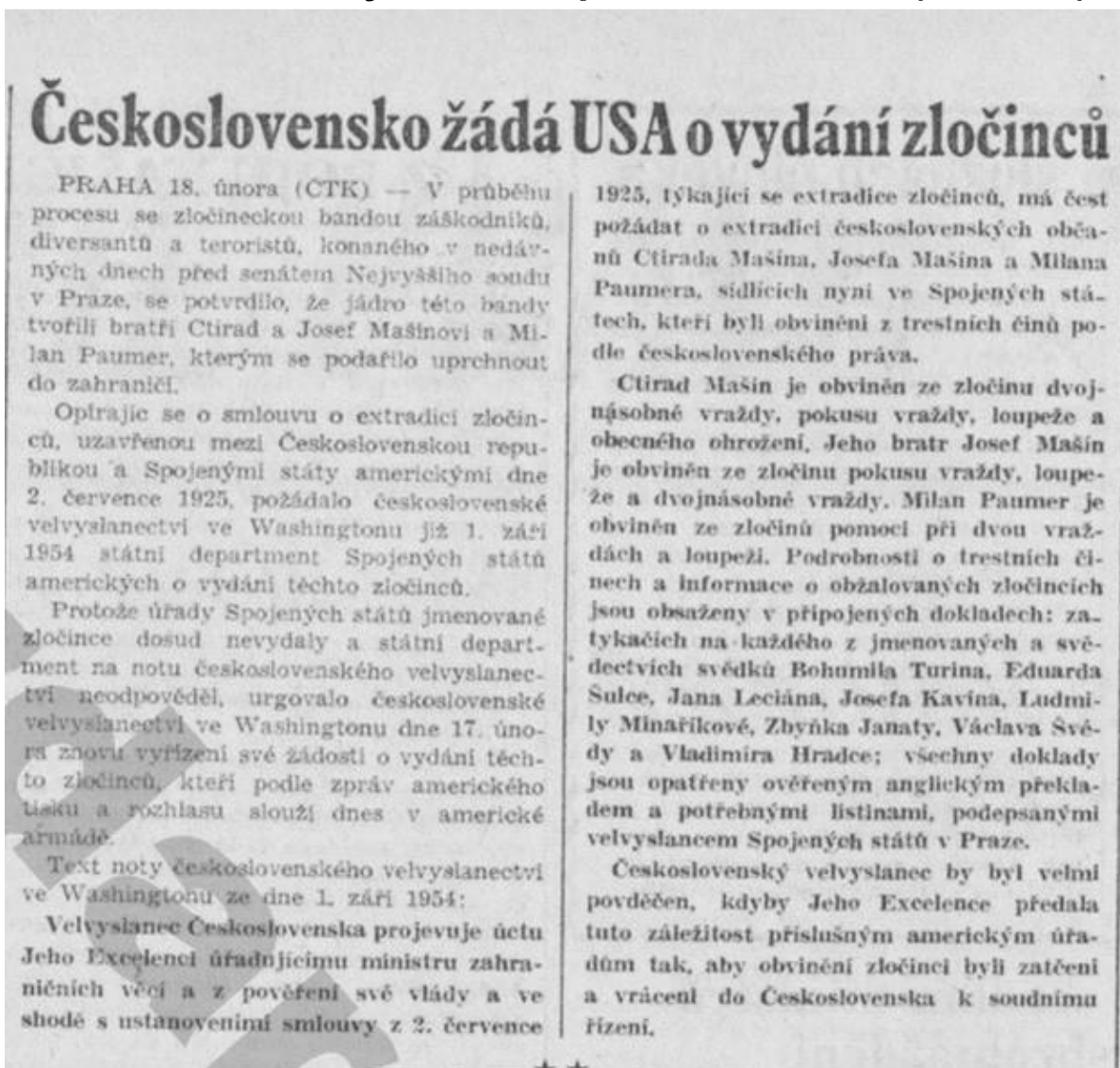
Příloha č. 3.: Článek *Zločinci v americké armádě* otištěný v Rudém právu 4. 2. 1955 (obrázek)

Zdroj: Internetový archiv Rudého práva. Dostupné z WWW

<<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1955/2/4/3.png>>

Příloha č. 4.: Článek Československo žádá USA o vydání zločinců otištěný v Rudém právu 19. 2. 1955 (obrázek)

Zdroj: Internetový archiv Rudého práce. Dostupné z WWW
<<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1955/2/19/3.png>>

Příloha č. 5.: Plakát východoněmecké policie pro pátrání po bratřech Mašíněch a Paumerovi

1000 DM Belohnung

für zweckdienliche Angaben, die zur Ergreifung der drei wegen mehrfachen Mordes und Raubüberfalls gesuchten Banditenführer!

Maczin, Czirard
etwa 22 Jahre alt
Gestalt: untersetzt; etwa 1,85 groß;
Haar: blond; Augen: blau; Nase: normal;
Gesichtsform: oval; Bekleidung: grauer Anzug, schwarze Schuhe, graues Hemd

Maczin, Joseph
20 Jahre alt
Gestalt: untersetzt; 1,75 groß;
Haar: dunkel; Gesicht: oval; Nase: normal; Bekleidung: grauer Anzug, graue Halbschuhe, graues Hemd

Baeumer, Milian
etwa 21 Jahre alt; etwa 1,76 groß;
Haar: schwarz; Gesicht: länglich;
Augen: grau-grün; Nase: normal;
Bekleidung: brauner Anzug, braune Halbschuhe, hellgrünes Hemd

Die drei Mörder sprechen nicht deutsch, nächtigten mehrere Tage im Freien und sind verwahrlöst. Bekleidung kann gewechselt sein. Die Bevölkerung wird aufgefordert, bei der Festnahme der drei gemeingefährlichen Verbrecher mitzuhelfen. Zweckdienliche Angaben sind bei der nächsten VP-Dienststelle oder VP-Angehörigen zu machen.
Achtung! Die Mörder sind im Besitze von Schusswaffen!

Chef der Deutschen Volkspolizei
Maron

(87/11) 10. 53 Ag 67/53

Zdroj: Svědomí hrdinů, Komsomol. Dostupné z WWW
<http://www.komsomol.cz/clanky/1499_svedomi.html>